

2016

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΔΥΤΙΚΗΣ
ΕΛΛΑΔΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

“Ο ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΣΤΗΝ
ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ”

Εισηγητής: Κοντολάτος Μάριος – Α.Μ. 5295
Εποπτεύων Καθηγητής: Παναγόπουλος Αναστάσιος

Πάτρα, Ιανουάριος 2016

Πίνακας Περιεχομένων

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	3
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	4
ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ^ο – ΕΙΣΑΓΩΓΗ – ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	6
1.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	7
1.2. ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΕΠΗΡΕΑΣΑΝ ΤΗΝ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	8
1.3 ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ – ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ.....	10
1.4 ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	13
1.5 ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΜΟΡΦΕΣ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	15
1.6 ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΑΠΟ ΜΑΖΙΚΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟ	18
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ^ο - ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ & ΔΙΕΘΝΩΣ	25
2.1 ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	29
2.1.1 ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΦΕΡΟΥΣΑΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ	30
2.2 Η ΖΗΤΗΣΗ ΓΙΑ ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟ – ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΓΟΡΑ.....	32
2.3 ΠΡΟΦΙΛ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΩΝ – ΗΛΙΚΙΑΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΤΩΝ	33
2.4 ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.....	35
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ^ο – ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ & ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ.....	38
3.1 Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ.....	38
3.2 ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	41
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ^ο - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	45
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	47
Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΠΑΡΚΟΥ ΔΑΔΙΑΣ – ΛΕΥΚΙΜΗΣ – ΣΟΥΦΛΙΟΥ	47
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	47
ΧΛΩΡΙΔΑ	47
ΠΑΝΙΔΑ.....	48
ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ	49
ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ & ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	50
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	52
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	52
ΕΝΤΥΠΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	52

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή μου, κύριο Παναγόπουλο Αναστάσιο για τη συνδρομή του στην εκπόνηση της πτυχιακής μου εργασίας καθώς και τους γονείς μου, οι οποίοι με στήριξαν σε κάθε προσπάθεια κατά τη διάρκεια των σπουδών μου και σε κάθε μου νέο εγχείρημα.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα πτυχιακή εργασία εκπονήθηκε με σκοπό να αναλύσει το φαινόμενο του οικότουρισμού διεθνώς αλλά κυρίως στον ελλαδικό χώρο, τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του, τις υπάρχουσες υποδομές, τις προοπτικές για την μελλοντική εξέλιξη του και τη συμβολή του στην εθνική οικονομία.

Στο πρώτο κεφάλαιο παρουσιάστηκε η διαχρονική εξέλιξη του τουρισμού εν γένει σαν φαινόμενο και στους παράγοντες που επηρέασαν την πορεία του. Δόθηκαν ερμηνείες του οικότουρισμού σαν έννοια και παρουσιάστηκαν τα βασικά χαρακτηριστικά του και η εξέλιξη του ανά τα χρόνια. Αναφερθήκαμε επίσης και σε άλλες μορφές εναλλακτικού τουρισμού.

Στο δεύτερο κεφάλαιο αναφέρθηκαν τόσο ο σχεδιασμός ενός οικότουριστικού προγράμματος όσο και το εννοιολογικό περιεχόμενο της φέρουσας ικανότητας ενός προορισμού. Παρουσιάστηκε η σχετική ζήτηση για οικότουρισμό καθώς και το προφίλ των συμμετεχόντων σε αυτόν και οι ηλικιακές ομάδες. Τέλος, αναφερθήκαμε στις θετικές και αρνητικές επιπτώσεις του οικότουρισμού.

Στο τρίτο κεφάλαιο έγινε αναφορά στη σημασία του γενικού τουρισμού αλλά κυρίως του οικότουρισμού για την ελληνική οικονομία που σε συνδυασμό με τη δημιουργία νέων συνθηκών και τη βελτίωση των ήδη υπάρχουσών, ο οικότουρισμός μπορεί να αποτελέσει ένα ανερχόμενο ισχυρό χαρτί για την τόνωση της εθνικής οικονομίας, κάτι που ήδη λαμβάνει χώρα σε ορισμένα ξένα κράτη.

Στο τελευταίο κεφάλαιο παρουσιάστηκαν τα συμπεράσματα και οι προτάσεις για τη γενικότερη βελτίωση του φαινομένου στη χώρα.

Η εργασία έκλεισε με ένα παράρτημα με την εκτενή αναφορά στο Εθνικό πάρκο Δαδιάς που αποτελεί την πιο χαρακτηριστική μορφή οικότουριστικού προορισμού.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ο τουρισμός αποτελούσε και αποτελεί για την Ελλάδα την πιο “βαριά” βιομηχανία της. Ένας τομέας με υψηλή συνεισφορά στο Α.Ε.Π. της χώρας ο οποίος ακόμα και στα δύσκολα - για κάθε επαγγελματική δραστηριότητα- χρόνια της οικονομικής κρίσης που έπληξε καίρια τη χώρα, όχι μόνο αντιστάθηκε σθεναρά αλλά σημείωσε και αυξητικά ποσοστά κατά τα τελευταία έτη.

Εκτός του πιο διαδεδομένου και δημοφιλούς ανά τον κόσμο μαζικού τουρισμού, παρακολουθούμε τελευταία μια τάση των τουριστών, γηγενών και μη, για πραγματοποίηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού, φιλικότερων προς το περιβάλλον, με στενότερη επαφή με τη φύση και ενασχόληση με δραστηριότητες υπαίθρου. Ο οικότουρισμός συγκεκριμένα, με τον οποίο και θα ασχοληθούμε στην εργασία, κερδίζει συνεχώς έδαφος στις προτιμήσεις των τουριστών ανεξαρτήτου ηλικίας, οι οποίοι επιθυμούν να αποστασιοποιηθούν από τον οργανωμένο και στυλιζαρισμένο μαζικό τουρισμό και να έρθουν σε επαφή με νέες μορφές τουριστικής δραστηριότητας στη φύση, σε περιοχές οικολογικά αξιόλογες και με θεσμοθετημένη συνήθως περιβαλλοντική προστασία, τις επονομαζόμενες περιοχές Natura.

Η Ελλάδα προσφέρεται απλόχερα για όσους ενδιαφέρονται να πραγματοποιήσουν οικότουρισμό καθώς διαθέτει πληθώρα περιοχών φυσικού κάλους, σχετικά ανέγγιχτων και ελάχιστα επηρεασμένων από ανθρώπινη παρέμβαση, είτε αυτές βρίσκονται σε πεδινές εκτάσεις είτε σε υψόμετρο. Σε σύγκριση παρόλα αυτά με ξένα ευρωπαϊκά κράτη, ο οικότουρισμός στη χώρα μας είναι λιγότερο αναπτυγμένος και συνεπώς οι υποδομές και οι συνθήκες για την πραγμάτωση του λιγότερες ως προς το σύνολο τους.

Εάν προσμετρήσουμε και τις οικονομικές απολαβές που αποφέρει ο οικότουρισμός στις χώρες στις οποίες είναι διαδεδομένος και δημοφιλής, θα συνειδητοποιήσουμε πως στην Ελλάδα δεν έχει πλήρως γίνει αντιληπτή η σημασία που έχει η ανάπτυξη του οικότουρισμού στη γενικότερη συμβολή του στην εθνική οικονομία ως μία καινοτόμος έκφραση τουριστικής δραστηριότητας, σαν παρακλάδι του κλασικού τουριστικού φαινομένου.

Επομένως, θα πρέπει να μελετηθούν προσεκτικά όλες οι παράμετροι οι οποίες θα βελτιώσουν τις ήδη υπάρχουσες υποδομές και θα συμβάλλουν στη δημιουργία νέων – σύγχρονων με σκοπό την αύξηση της συμμετοχής των τουριστών σε οικότουριστικές δραστηριότητες. Συνέπεια αυτού δε θα είναι άλλη από το να αποκτήσει η χώρα έναν ακόμα πυλώνα εισοδήματος ο οποίος παράλληλα θα δημιουργήσει νέες θέσεις εργασίας και θα προσελκύσει ενδιαφερόμενους, γηγενείς και μη, ενισχύοντας την ήδη στιβαρή θέση της χώρας στην παγκόσμια “πίτα” των δημοφιλέστερων τουριστικών προορισμών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο – ΕΙΣΑΓΩΓΗ – ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Έχουν δοθεί πολλοί ορισμοί για το τι είναι ο τουρισμός ως φαινόμενο και έκφραση. Ο πρώτος ορισμός που δόθηκε εξηγεί τον τουρισμό ως “το σύνολο των φαινομένων που δημιουργούνται από ένα ταξίδι και από την παραμονή σε ένα μέρος ατόμων που δεν είναι μόνιμοι κάτοικοι, εφόσον αυτοί δεν πάρουν άδεια παραμονής εκεί και δεν λαμβάνουν μέρος σε καμία εργασία – εκδήλωση στην περιοχή” (Hunziker & Krapf, 1942). Άλλοι θέλησαν να προσδώσουν στον τουρίστα την επιπρόσθετη ιδιότητα του καταναλωτή στα μέρη που επισκέπτεται (Joshke, 1954) ή να ορίσουν τον τουρισμό ως μια μετατόπιση της αγοραστικής δύναμης του κοινού (Walterspiel, 1974).

Λίγα χρόνια αργότερα, ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού θα δώσει τον δικό του ορισμό σύμφωνα με τον οποίο “ο τουρισμός περιλαμβάνει τις δραστηριότητες των ανθρώπων που ταξιδεύουν και διαμένουν σε προορισμούς και περιοχές άλλες εκτός από αυτές που αποτελούν το συνηθισμένο περιβάλλον τους και για χρονικό διάστημα που δεν ξεπερνά τον έναν χρόνο, με σκοπό την αναψυχή, την ικανοποίηση των επαγγελματικών τους αναγκών κ.ά.”. Ωστόσο, ο πιο κοινά αποδεκτός είναι αυτός που ορίζει τον τουρίστα ως “κάθε άτομο που επισκέπτεται μια χώρα διαφορετική από εκείνη που διαμένει μόνιμα, για οποιονδήποτε λόγο εκτός από εκείνο της άσκησης ενός επαγγέλματος για το οποίο να αμείβεται με χρηματικούς πόρους της χώρας την οποία επισκέπτεται”.

Ο τουρισμός διακρίνεται σε 5 βασικές κατηγορίες:

1. Εγχώριος τουρισμός: Ο τουρισμός των κατοίκων μιας χώρας όταν αυτοί ταξιδεύουν μόνο εντός αυτής.
2. Εξερχόμενος τουρισμός: Όταν οι μόνιμοι κάτοικοι μιας χώρας ταξιδεύουν σε μια άλλη χώρα.
3. Εισερχόμενος τουρισμός: Όταν αλλοδαποί τουρίστες ταξιδεύουν σε μια δεδομένη χώρα.
4. Διεθνής τουρισμός: Το σύνολο του εξερχόμενου και εισερχόμενου τουρισμού.
5. Εθνικός τουρισμός: Το σύνολο του εγχώριου και του εξερχόμενου τουρισμού.

Διάκριση τουρισμού σε 3 βασικές μορφές:

1. Μαζικός τουρισμός: Αποτελεί τον πιο διαδεδομένο και παραδοσιακότερο τρόπο πραγματοποίησης τουρισμού. Διακρίνεται για τις ανέσεις που παρέχει στον συμμετέχοντα με την επίσκεψη κυρίως σε κοσμοπολίτικους προορισμούς. Βασικό του μειονέκτημα η αυξανόμενη αρνητική επίδραση που έχει στο περιβάλλον.
2. Τουρισμός Ειδικών Ενδιαφερόντων: Αφορά επισκέπτες που επιλέγουν έναν προορισμό με βάση ειδικά ενδιαφέροντα και κίνητρα όπως ο θρησκευτικός τουρισμός, ο εκπαιδευτικός, ο ιαματικός κλπ.
3. Εναλλακτικός τουρισμός: Περιλαμβάνει μια πληθώρα επιμέρους μορφών τουρισμού όπως είναι ο οικότουρισμός, ο ορειβατικός, ο αγροτουρισμός, ο αθλητικός κ.ά. . Είναι άρρηκτα συνδεδεμένος με την αειφορία της τουριστικής ανάπτυξης και την προστασία του περιβάλλοντος, των φυσικών πόρων και της τοπικής κουλτούρας. Κερδίζει συνεχόμενα έδαφος στις προτιμήσεις των τουριστών και είναι ο πιο ενδεδειγμένος τρόπος πραγματοποίησης τουρισμού κατά τους ειδικούς προκειμένου να ισοσταθμιστούν οι αρνητικές επιπτώσεις που έχει επιφέρει ο μαζικός τουρισμός ανά τα χρόνια.¹

1.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Ο τουρισμός αποτελεί την πιο βαριά βιομηχανία της χώρας, με υψηλά ποσοστά συμμετοχής στο Α.Ε.Π. ετησίως. Η Ελλάδα βρίσκεται ανάμεσα στους 16 κορυφαίους τουριστικούς προορισμούς παγκοσμίως, συγκεντρώνοντας τουρίστες όλων των εθνικοτήτων, ηλικιών και κοινωνικών τάξεων που επιλέγουν να πραγματοποιήσουν τον παραδοσιακό οργανωμένο τουρισμό ή κάποια άλλη μορφή εναλλακτικού τουρισμού.

Ο όρος ‘‘tourist’’ χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά το 1841 στην Αγγλία. Το έτος επίσημης τρόπου τινά γέννησης του τουρισμού συμπέφτει με τη δημιουργία του πρώτου τουριστικού πρακτορείου από τον Thomas Cook, τον ‘‘πατέρα’’ του σύγχρονου τουρισμού ο οποίος κατάφερε στην ουσία να δημιουργήσει οργανωμένα τουριστικά πακέτα, κουπόνια για ξενοδοχεία, συναλλαγματικές διευκολύνσεις και να τυπώσει τους πρώτους ταξιδιωτικούς οδηγούς – καταλόγους και να δώσει τη δυνατότητα σε όλες τις ομάδες πληθυσμού – κυρίως της εργατικής μέσης τάξης – να επισκεφθούν νέους προορισμούς που δεν μπορούσαν τότε ούτε να διανοηθούν εξαιτίας των οικονομικών δυσκολιών που προέκυπταν.

Εάν ανατρέξουμε όμως ακόμα πιο πίσω, κατά την αρχαιότητα ακόμα, οι πρώτοι άνθρωποι που πραγματοποιούσαν ταξίδια ήταν είτε επιστήμονες είτε έμποροι που συνδύαζαν το ταξίδι με επαγγελματικούς σκοπούς. Παράγοντες που συνετέλεσαν στην πραγματοποίηση τέτοιων ταξιδίων ήταν η βελτίωση των μεταφορικών μέσων της εποχής, η δημιουργία προσβάσιμων οδικών δικτύων και οι από θαλάσσης μεταφορές. Αξίζει να αναφέρουμε πως οι Ολυμπιακοί

¹ Αναρχη οικιστική ανάπτυξη, παράνομη δόμηση, καταπάτηση βιοτόπων, θαλάσσια ρύπανση, ρύπανση των υπόγειων υδάτων, διάβρωση του εδάφους και αισθητική υποβάθμιση είναι μερικές από τις κυριότερες αρνητικές επιπτώσεις του μαζικού τουρισμού.

Αγώνες αποτελούν τις πρώτες οργανωμένες εκδηλώσεις με συμμετοχή από διάφορες περιοχές με συγκεκριμένο κίνητρο και όχι για απλή άσκοπη μετακίνηση. Οι αρχαίοι Έλληνες και Ρωμαίοι πραγματοποιούσαν επίσης ταξίδια για εμπορικούς και όχι μόνο λόγους. Συγκεκριμένα η μεγάλη εξάπλωση της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας συνετέλεσε στη δημιουργία βελτιωμένων οδικών δικτύων και άλλων έργων υποδομής τα οποία έπαιξαν το δικό τους ρόλο στην προσέλκυση ταξιδιωτών από άλλα μέρη.

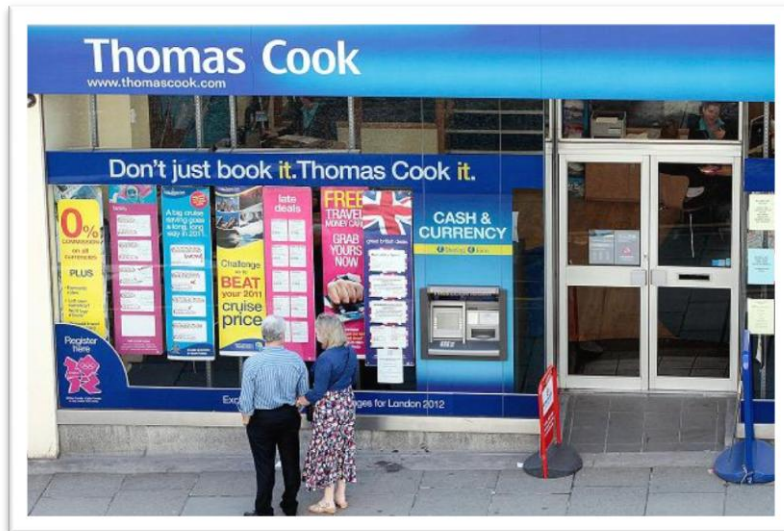
Στην Ελλάδα αντίστοιχα, λίγο αργότερα από τα πεπραγμένα του Thomas Cook, δημιουργείται η πρώτη “Ποδηλατική εταιρεία” η οποία αργότερα θα μετονομαστεί σε “Ελληνική εταιρεία Περιηγήσεων – Touring Club”. Θα ακολουθήσουν στη συνέχεια και άλλα σωματεία με ανάλογο περιεχόμενο δραστηριοτήτων ώσπου το 1929 θα ιδρυθεί ο γνωστός σε όλους μας Ε.Ο.Τ. (Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού) ο οποίος θα δημιουργήσει και τα πρώτα έργα υποδομής αλλά και τα πρώτα τουριστικά περίπτερα. Οι συνολικές υποδομές όμως της χώρας δεν ήταν αρκούντως ικανές για να προσελκύσουν ξένους επισκέπτες στη χώρα που σε συνδυασμό και με τον Β’ Παγκόσμιο Πόλεμο λειτούργησαν αποτρεπτικά σε αυτό.

1.2. ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΕΠΗΡΕΑΣΑΝ ΤΗΝ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Μια σειρά τεχνολογικών και μη εξελίξεων διαδραμάτισαν το δικό τους ρόλο στην εν γένει εξέλιξη του τουρισμού από τη γέννηση του και έπειτα. Χαρακτηριστικότεροι παράγοντες είναι οι εξής:

- Ανακάλυψη ατμομηχανής: Στις αρχές του 19^{ου} αιώνα είχαμε την ανακάλυψη της ατμομηχανής και κατ’ επέκταση και του σιδηροδρομικού δικτύου που ένωσε μεγάλες έως πολύ μεγάλες αποστάσεις, καθιστώντας δυνατή πλέον την μετακίνηση των ταξιδιωτών για τουριστικούς λόγους με οικονομικό σχετικά τρόπο. Η χρήση των ατμομηχανών θα βρει εφαρμογή και στα ατμόπλοια και στα κρουαζιερόπλοια (στα οποία επέβαιναν κυρίως οικονομικά εύρωστοι ταξιδιώτες), τα οποία συνέδεαν την Αμερική με την Ευρώπη, δίνοντας ακόμα μεγαλύτερη ώθηση στην ανάπτυξη του τουριστικού φαινομένου και στις μετακινήσεις των τουριστών ανά τον κόσμο.
- Μεταπολεμική πολιτική σταθερότητα: Κατά τη διάρκεια των εχθροπραξιών κατά τον Β’ Παγκόσμιο Πόλεμο, η τουριστική κίνηση παρουσίασε ένα παρατεταμένο “πάγωμα”. Το πέρας του πολέμου, θα επιφέρει πιο ήπια κυβερνητικά καθεστώτα και οι σχέσεις μεταξύ των χωρών θα παρουσιάσουν ειρηνευτικές τάσεις. Η αναμενόμενη μεταπολεμική ανάπτυξη και η δημιουργία νέων υποδομών θα συμβάλλει τα μέγιστα στην εκ νέου άνθηση της τουριστικής κίνησης, με ασφαλή πλέον τρόπο.

- Δικαιότερη κατανομή εισοδήματος: Η πραγματοποίηση τουριστικών ταξιδίων παύει να είναι πλέον προνόμιο μόνο των οικονομικά και κοινωνικά εύρωστων τάξεων. Η αναδιανομή των εισοδημάτων με πιο δίκαιο τρόπο, θα δώσει τη δυνατότητα για αύξηση των διαθέσιμων εισοδημάτων των μεσαίων στρωμάτων που με τη σειρά τους έχουν πια τη δυνατότητα να πραγματοποιήσουν και οι ίδιοι τουρισμό.
- Αύξηση του ελεύθερου χρόνου: Με την ιστορική κατάκτηση των εργαζομένων για το εργατικό δωρο, επήλθε και παράλληλη αύξηση του ελεύθερου διαθέσιμου χρόνου που πριν φάνταζε ουτοπία. Ο ελεύθερος χρόνος έδινε την ευκαιρία στον ενδιαφερόμενο να πραγματοποιήσει κάποιο ταξίδι, κοντινό ή μη, κάνοντας χρήση πολλές φορές και των νόμιμων αδειών που δικαιούτο από την εργασία του.
- Δημογραφικοί – κοινωνικοί παράγοντες: Με την πάροδο των χρόνων, το προσδόκιμο ζωής παγκοσμίως αυξήθηκε κατά πολύ. Αυτό έδωσε και δίνει τη δυνατότητα για πραγματοποίηση τουρισμού ακόμα και σε ηλικίες που κάποτε ισοδυναμούσαν με υπερηγία. Στο σύγχρονο κόσμο παρόλα αυτά, η ηλικία π.χ. των 80 ετών αποτελεί μια ηλικία κατά την οποία ο άνθρωπος είναι σε θέση να πραγματοποιεί ταξίδια και να αντιλαμβάνεται πλήρως το περιβάλλον χωρίς ιδιαίτερες δυσκολίες. Επιπλέον, η πρόσβαση στην εκπαίδευση σε χώρες και περιοχές που παλαιότερα ήταν αδύνατη, συνετέλεσε στη γενικότερη ανάπτυξη του τουριστικού φαινομένου καθώς η εκπαιδευτική διαδικασία διαμορφώνει έναν μετέπειτα μορφωμένο και ενημερωμένο τουρίστα.
- Ανάπτυξη των μεταφορικών μέσων: Η αντικατάσταση των παραδοσιακών μέσων μεταφοράς από το αυτοκίνητο διαμόρφωσε σε μεγάλο βαθμό τη σημερινή τουριστική εικόνα και κίνηση. Οι μετακινήσεις με το αυτοκίνητο γίνονται εύκολα, γρήγορα, ξεκούραστα, με ασφάλεια και σχετικά οικονομικά. Ακόμα όμως μεγαλύτερη ήταν η συνδρομή του αεροπλάνου που εκμηδένισε τις αποστάσεις μεταξύ ολόκληρων χωρών, προσφέροντας αεροπορικά ταξιδιωτικά πακέτα σε οικονομικές τιμές.
- Ταξιδιωτικά πρακτορεία οργανωμένου τουρισμού: Παρέχοντας πλήρη ταξιδιωτικά πακέτα, δίνει τη δυνατότητα στον ενδιαφερόμενο να μην κάνει καμία ενέργεια ο ίδιος στην ουσία. Η διαμονή, η μεταφορά και οι υπηρεσίες που θα απολαύσει ο τουρίστας είναι προκανονισμένα και οργανωμένα ως προς τις λεπτομέρειες, σε συμφέρουσες τιμές τις περισσότερες φορές.
- Διαδίκτυο: Το ισχυρότερο μέσο ενημέρωσης και πληροφόρησης δίνει τη δυνατότητα στον επισκέπτη να επιλέξει ανάμεσα σε πολλούς προορισμούς, σε πολλές επιλογές διαμονής και αναψυχής, κλείνοντας το πακέτο που τον ενδιαφέρει ηλεκτρονικά και σε συμφέρουσες τιμές. Η ελεύθερη πρόσβαση από όλους και η συνεχής ενημέρωση των παρουσιαζόμενων προορισμών αποτελούν τα 2 βασικότερα πλεονεκτήματά του.

Εικόνα 1 – Ταξιδιωτικό πρακτορείο Thomas Cook

1.3 ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ – ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Έχουν δοθεί κατά καιρούς διάφοροι ορισμοί σχετικά με τον οικότουρισμό. Ορισμένοι από αυτούς εννοούν τον οικότουρισμό ως το περιβαλλοντικά υπεύθυνο ταξίδι και η επίσκεψη σε σχετικά άθικτες περιοχές με στόχο την απόλαυση και εκτίμηση της φύσης. Άλλοι πάλι τον περιγράφουν ως το περιβαλλοντικά υπεύθυνο ταξίδι που προωθεί την προστασία της φύσης, ελαχιστοποιεί τις αρνητικές επιδράσεις στο περιβάλλον και προάγει την ενεργό κοινωνικο-οικονομική συμμετοχή των τοπικών πληθυσμών. Ένας ακόμα σχετικά σαφής ορισμός εξηγεί τον οικότουρισμό ως τον αειφόρο οικολογικά τουρισμό στη φύση που έχει τη δυνατότητα να αναδειξεί το φυσικό περιβάλλον και τον πολιτισμό, να προεκτείνει τη γνώση και κατανόηση που έχουν οι τουρίστες για τα ζητήματα αυτά και να προωθήσει την προστασία της φύσης συμβάλλοντας στην ευημερία των ντόπιων.

Παρατηρούμε πως όλοι αυτοί οι ορισμοί παρουσιάζουν ομοιότητες ως προς την αναφορά τους στην προστασία του περιβάλλοντος χώρου και στα βασικά χαρακτηριστικά του οικότουρισμού σαν φαινομένου, ωστόσο παρουσιάζουν κάποια κενά ως προς την πληρότητα σαν ερμηνείες. Ένας ορισμός που φαίνεται να εμπεριέχει την ερμηνεία όλων των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του οικότουρισμού και να παρουσιάζεται σχετικά πλήρης είναι ο εξής: “Οικότουρισμός είναι ο τουρισμός που αναπτύσσεται στη φύση ο οποίος αντίθετα με τον μαζικό τουρισμό δεν υπερβαίνει τη φέρουσα ικανότητα της περιοχής ενώ ταυτόχρονα προωθεί την προστασία του φυσικού αρχικά και του πολιτιστικού περιβάλλοντος και συμβάλλει στην τοπική οικονομία και στη διατήρηση της συνοχής του κοινωνικού ιστού” (Εθνική Επιτροπή Οικότουρισμού).

Ο οικότουρισμός εντάσσεται στην κατηγορία ειδικού ενδιαφέροντος όσον αφορά στη σχέση του με τη διατήρηση, την ικανότητα υποστήριξης και τη βιολογική ποικιλομορφία. Οφείλει τη διαρκώς αυξανόμενη ζήτηση του στην εξέλιξη της περιβαλλοντικής συνείδησης των

τουριστών και στη σχετική αποστροφή για τον μαζικό τουρισμό². Αποτελεί στην ουσία ένα είδος αντίδρασης απέναντι στον εμπορικό τουρισμό ο οποίος δεν προάγει την επαφή του ατόμου με τη φύση και την προστασία του περιβάλλοντος χώρου. Τα κυριότερα χαρακτηριστικά του οικότουρισμού είναι τα παρακάτω:

1. Ο τουριστικός προορισμός: Είναι πάντοτε η φύση ή αλλιώς ‘‘ο οίκος του ανθρώπου’’ από όπου και προέρχεται η ονομασία του, δηλαδή το φυσικό περιβάλλον με όλα τα οικοσυστήματα του, τους φυσικούς πόρους και την άγρια ζωή. Και λέγοντας φυσικό περιβάλλον εννοούμε το αμόλυντο και ανόθευτο περιβάλλον, το περιβάλλον στη πρωτογενή μορφή του στο οποίο οι περιοχές δεν έχουν υποστεί ανθρώπινη παρέμβαση.

Φυσικές περιοχές προσέλκυσης τουριστών αποτελούν αυτές στις οποίες βρίσκονται:

- ✓ Προστατευόμενες περιοχές (Δρυμοί, Εθνικά Πάρκα κλπ.)
 - ✓ Τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλλους
 - ✓ Φαράγγια, σπήλαια, παραδοσιακές πετρόχτιστες γέφυρες
 - ✓ Αμόλυντοι φυσικοί χώροι (βουνά, κοιλάδες, ποτάμια, δάση, λίμνες κ.ά.)
 - ✓ Βιολογικές καλλιέργειες, βοτανικοί κήποι, φυτώρια
 - ✓ Τόποι φιλοξενίας σπάνιων ειδών χλωρίδας και πανίδας
 - ✓ Παραδοσιακοί οικισμοί και μνημεία
 - ✓ Υδροβιότοποι και λιμνοθάλασσες
 - ✓ Χαρακτηριζόμενες ειδικές φυσικές περιοχές
2. Το ενδιαφέρον για το περιβάλλον του τουριστικού προορισμού: Το βασικότερο κίνητρο του οικότουρισμού είναι η επαφή, η γνωριμία και η απόλαυση του φυσικού περιβάλλοντος. Άραγε, είναι πρωτίστου σημασίας να διατηρηθεί και να προφυλαχθεί το περιβάλλον, προκειμένου να συνεχίσει να προσελκύει τουρίστες και τα επόμενα χρόνια και να παραμείνει το στοιχείο της αειφορίας.

² Ο οικότουρισμός θα λέγαμε είναι μελέτη του φυσικού κόσμου συνδυασμένη με τον φυσικό τουρισμό και βαθύτερη σπουδή των οικολογικών συνθηκών που προκύπτει ως προϊόν συνήθως της φυσικής περιήγησης του ατόμου στο άμεσο περιβάλλον του. Συνιστά επίσης ο οικότουρισμός κίνηση του ανθρώπου που εκδράμει στη φύση, η οποία προσφέρεται για την κατανόηση των οικολογικών του ορίων και την ανάπτυξη της συνείδησης για το περιβάλλον και τον πλούτο του. Η συγκεκριμένη τουριστική πράξη αποτελεί αναντίρρητα αντίσταση στην υλική παθητικοποίηση του ανθρώπου εξαιτίας της οποίας χρησιμοποιείται κατά τρόπο επιβλαβή η φύση.

3. Το ενδιαφέρον για τον τοπικό πληθυσμό: Η ανάπτυξη του οικότουρισμού σε τοπική κλίμακα είναι από τα βασικά στοιχεία του. Να έχει δηλαδή σαν τουριστική εκδήλωση τοπικό προσανατολισμό και τα όποια κέρδη να παίζουν σημαντικό ρόλο στην αύξηση του εισοδήματος του ντόπιου πληθυσμού. Είναι άλλωστε και ένα στοιχείο που διαχωρίζει τον οικότουρισμό από τις άλλες, πιο εμπορευματοποιημένες μορφές τουρισμού. Η γνώμη τους και η στάση τους καθορίζει την τελική έκβαση των πραγμάτων. Σε περίπτωση που είναι αρνητικοί προς την όλη προσπάθεια καμία εξέλιξη δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί. Ακόμα και αν δουν θετικά την προσπάθεια για την ανάπτυξη του οικότουρισμού δεν προκύπτει εξ' ορισμού επιτυχία αυτής της μορφής. Χρειάζεται να αντιμετωπισθούν πολλές δυσκολίες, να ξεπεραστούν πολλά εμπόδια και σε κάθε περίπτωση να εξασφαλισθεί η συμμετοχή τους σε όλα τα στάδια της ανάπτυξης. Οι ντόπιοι κάτοικοι, αντιμετωπίζονταν στο παρελθόν ως απλά ωφελούμενοι από την όλη οικότουριστική ανάπτυξη και λιγότερο ως συνέταιροι στο όλο εγχείρημα. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα να παίρνουν άλλοι φορείς τον πλήρη έλεγχο και πολλές φορές να στερούν από την τοπική κοινωνία το μερίδιο που της αναλογεί. Η προσέγγιση αυτή σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να θεωρηθεί σωστή εάν θέλουμε να μιλάμε για ανάπτυξη του οικότουρισμού, στα πλαίσια της τοπικής ανάπτυξης.
4. Η αειφορία: Ο οικότουρισμός είναι από τη φύση του αειφορικός και ακολουθεί πιστά τις επιταγές της αειφόρου τουριστικής ανάπτυξης. Οι περιοχές που προσφέρονται για οικότουριστικές δραστηριότητες είναι διαθέσιμες προς αυτό καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου χωρίς μάλιστα την απαίτηση επιπρόσθετων εγκαταστάσεων και υποδομών και τη διατάραξη της τοπικής ισορροπίας.
5. Η γνωριμία με τη φύση και η απόκτηση γνώσεων για αυτήν: Οι συμμετέχοντες σε οικότουριστικές δραστηριότητες είναι άνθρωποι που αγαπούν το φυσικό στοιχείο και επιθυμούν τη γνωριμία με αυτό. Η ζωή στα αστικά κέντρα και ο αγχώδης τρόπος ζωής τους έχει απομακρύνει από τη φύση και τις δραστηριότητες που μπορούν να πραγματοποιήσουν σε αυτή και οι γνώσεις τους για τη φύση είναι ανάλογα περιορισμένες. Ο οικότουρισμός λοιπόν προσφέρεται για απόδραση και αναζωογόνηση.

Εικόνα 2 – Οικότουρίστες

Ο Κομίλης (2001) συνοψίζει τα βήματα που παρουσιάστηκαν στο Διεθνές Σεμινάριο Οικότουρισμού που πραγματοποιήθηκε το 1999 στην Ταϊλάνδη και τα οποία αφορούν στην προσπάθεια προώθησης του οικότουρισμού σε μια τοπική κοινωνία, ώστε να επιτυγχάνεται ο σκοπός του που δεν είναι άλλος από την στήριξη των τοπικών κοινωνιών. Αυτά είναι:

- Να ακολουθούνται οι αναγκαίες στρατηγικές στήριξης – ανάπτυξης του οικότουρισμού σε επίπεδο κοινοτήτων.
- Να δίνεται η δέουσα προσοχή στα ενδεικνυόμενα εκπαιδευτικά – επιμορφωτικά προγράμματα.
- Οι επιμέρους πολιτικές οικότουρισμού και τα συναφή νομοθετικά εργαλεία στήριξης τους, να βασίζονται σε έρευνες, αναλύσεις και δημοσκοπήσεις της αγοράς, των επιπτώσεων (έργων οικότουρισμού κλπ.) σε συνάρτηση με τη φέρουσα ικανότητα τους.
- Να δίνεται ιδιαίτερη σημασία στην επιχειρησιακή οργάνωση και μάρκετινγκ, σε ζητήματα οικότουριστικής ανάπτυξης που αφορούν επιχειρηματίες, υπεύθυνους φορέων και οργανισμών περιβαλλοντικής προστασίας και εμπειρογώμονες που σχετίζονται με την υλοποίηση σχεδίων και ζητημάτων που απαιτούν συνεργασία μεταξύ φορέων και ατόμων.

1.4 ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Ο οικότουρισμός οφείλει τη γένεση του στην προσπάθεια και ελπίδα ορισμένων πως θα μπορούσε να συμβάλει στην προστασία των οικοσυστημάτων κάθε χώρας, προσφέροντας παράλληλα και μια εναλλακτική πηγή εισοδημάτων εκτός των ήδη παραδοσιακών πόρων. Ήδη από τη δεκαετία του '70 είχαν γίνει ορατές οι αρνητικές συνέπειες από την πραγματοποίηση μαζικού τουρισμού και άρχισαν να συστήνονται περιβαλλοντικά κινήματα με σκοπό την αλλαγή πλεύσης όσον αφορά την προστασία των φυσικών πόρων.

Κατά τη δεκαετία του '80 η βιοποικιλότητα των τροπικών δασών σε χώρες της Κεντρικής και Νότιας Αμερικής άρχισε να γίνεται αντικείμενο επιστημονικών μελετών και θέμα για ντοκιμαντέρ. Συνεπώς, δημιουργήθηκαν πολλές επιχειρήσεις οι οποίες οδηγούσαν επιστήμονες και σκηνοθέτες σε παρθένα και ανόθευτα σημεία των δασών που με τον καιρό αυξήθηκαν ως προς τον αριθμό τους ώσπου μετέφεραν αργότερα και τουρίστες ενδιαφερόμενους για να επισκεφθούν τα τροπικά αυτά μέρη. Η μεταφορά επιστημόνων και

τουριστών σε αυτά τα μέρη που γνώριζαν συνεχώς μεγάλη ζήτηση άρχισε να γίνεται πιο οργανωμένα, με νέα μέρη να προστίθενται στις προς επίσκεψη τοποθεσίες. Συνειδητοποίησαν δε οι επιχειρηματίες του τομέα πως η αξιοποίηση του τοπικού ανθρώπινου δυναμικού θα συνέβαλε τα μέγιστα στην καλύτερη και πιο εύρυθμη λειτουργία των επιχειρήσεων τους με αποτέλεσμα να δημιουργηθούν θέσεις εργασίας για τους ντόπιους κάτοικους. Τα Νησιά Γκαλαπάγκος, η Κόστα Ρίκα, η Κένυα και το Νεπάλ ήταν οι πρώτοι προορισμοί στους οποίους πραγματοποιήθηκε οικότουρισμός στην αρχική του μορφή.

Με την πάροδο του χρόνου, ο οικότουρισμός διαδόθηκε και σε ευρύτερα στρώματα τουριστικού κοινού. Το ενδιαφέρον για επίσκεψη σε παρθένα τοπία και θέαση ειδών υπό εξαφάνιση αποτέλεσε ισχυρό τουριστικό κίνητρο με συνέπεια η σχετική τουριστική βιομηχανία να αναπτυχθεί ακόμα περισσότερο. Αναπόφευκτη συνέπεια όλου αυτού ήταν το οικότουριστικό ταξίδι να αρχίσει να ξεφεύγει από τις τουριστικές στοιχειώδεις αρχές και τους κανόνες περί προστασίας του περιβάλλοντος που το χαρακτήριζαν και να αποκτά στοιχεία που επικρατούν σε μια συμβατική ισχυρή οικονομική αγορά. Άρχισε δηλαδή να παίρνει την μορφή που είχε και ο μαζικός τουρισμός με ό,τι αυτό συνεπαγόταν. Η παραλλαγή αυτή έβαλε σε σκέψεις αρμόδιους φορείς και περιβαλλοντικές οργανώσεις, οι οποίες εξέφρασαν σοβαρές αντιρρήσεις στην παγκόσμια συνδιάσκεψη το 2002 στο Κεμπέκ³, σχετικά με το εάν ο οικότουρισμός στην τωρινή του μορφή αποβαίνει όντως προς όφελος του περιβάλλοντος και των ντόπιων κατοίκων.

Η τάση για προστασία των φυσικών πόρων έβρισκε ολοένα και περισσότερους υποστηρικτές και αποτελούσε βασικό θέμα στα συνέδρια που διοργάνωναν οι εκάστοτε επιτροπές. Χαρακτηριστικά το 1987 η επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών συνέταξε μια έκθεση σχετικά με τα δυσανάλογα αποτελέσματα οικονομικής δραστηριότητας – αναβάθμισης ποιότητας της ανθρώπινης ζωής. Πιο συγκεκριμένα ανέφερε πως η ανάπτυξη μιας τοπικής κοινωνίας δεν έχει να κάνει μόνο με την αύξηση των εισοδημάτων της περιοχής αλλά και να βελτιώνει την ποιότητα ζωής για τους ντόπιους κατοίκους. Επιπλέον, η όποια ανάπτυξη δεν έχει δικαίωμα να προβαίνει σε καταστροφή και σε αλόγιστη κατανάλωση των φυσικών πόρων της περιοχής και του περιβάλλοντος.

Σε ένα άλλο συνέδριο που έλαβε χώρα στο Rio της Βραζιλίας το 1992 με θέμα το περιβάλλον και την ανάπτυξη, οι βασικές αναγνωρίσεις ήταν οι εξής:

- Οι άνθρωποι βασίζονται στη γη για να διατηρήσουν τη ζωή.
- Υπάρχει άρρηκτη σχέση ανάμεσα στην ανθρώπινη δραστηριότητα και τα περιβαλλοντικά θέματα.
- Τα παγκόσμια προβλήματα απαιτούν τοπική δράση.

³ Διεθνές έτος οικότουρισμού

- Οι άνθρωποι θα πρέπει να αναμειχθούν ενεργά στα σχέδια ανάπτυξης των δικών τους κοινοτήτων με στόχο η ανάπτυξη να αποκτήσει αειφορικό χαρακτήρα.

Στην Ελλάδα αντίστοιχα, υπήρχαν από τη δεκαετία του '70 περιβαλλοντικές οργανώσεις και μια γενικότερη σχετικά ένθερμη στάση για προστασία του περιβάλλοντος. Ο οικότουρισμός παρόλα αυτά, στην πιο διαδεδομένη του μορφή είναι δημοφιλής τα τελευταία χρόνια κυρίως, στο φάσμα του γενικότερου εναλλακτικού τουρισμού. Όπως και στον υπόλοιπο κόσμο έτσι και στη χώρα μας αρκετοί παράγοντες ενίσχυσαν τη δυναμική του οικότουρισμού σαν τουριστική προτίμηση. Η τουριστική ανάπτυξη της χώρας ξεκίνησε τη δεκαετία του '50 και αποτέλεσε στην πορεία το πιο ισχυρό χαρτί της οικονομίας της. Λανθασμένα ή μη, η συνολική ανάπτυξη του τουρισμού βασίστηκε στα πρότυπα του μαζικού – οργανωμένου τουρισμού, χωρίς να δοθεί ιδιαίτερη σημασία στην προστασία των φυσικών πόρων της εκάστοτε περιοχής ή στον ντόπιο πληθυσμό. Ο τουρίστας δηλαδή αγνοούσε την επιλογή του οικότουρισμού και όσοι ενδιαφέρονταν δεν είχαν την κατάλληλη ενημέρωση και πληροφόρηση για να τον πραγματοποιήσουν.

Με την πάροδο των χρόνων όμως και αφού ο τουρίστας είχε δει και γνωρίσει αρκετά μέρη και τις σχετικές προσφερόμενες υπηρεσίες, άρχισε σταδιακά να παρουσιάζει ιδιαίτερες και αυξημένες προτιμήσεις για τις διακοπές του. Οι απαιτήσεις του για το τουριστικό προϊόν διαφοροποιήθηκαν και άρχισε να επιλέγει τουριστικούς προορισμούς μακριά από τους συμβατικούς, παρουσιάζοντας παράλληλα και αυξημένη ευαισθητοποίηση σε περιβαλλοντικά θέματα και να προτιμά διάφορες δραστηριότητες υπαίθρου που δεν ήταν δυνατόν να του προσφέρει ο μαζικός τουρισμός. Παρουσίασε με άλλα λόγια μετάβαση από ένα παθητικό μοντέλο τουρισμού σε ένα άκρως ενεργητικό.

Σε αυτό το σημείο (στο επόμενο κεφάλαιο) θα πρέπει να γίνει ένας διαχωρισμός ως προς τις ομοιότητες που παρουσιάζει ο οικότουρισμός με συγγενικά είδη εναλλακτικού τουρισμού, καθώς τα κίνητρα που προσέφερε ο γενικότερος εναλλακτικός τουρισμός ήταν αυτά που αρχικά ώθησαν τον τουρίστα στο να αποστασιοποιηθεί από τα πρότυπα που επέβαλε ο μαζικός τουρισμός.

1.5 ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΜΟΡΦΕΣ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Όπως προαναφέραμε, παράγοντες όπως η αύξηση της περιβαλλοντικής συνείδησης, η απομάκρυνση από τα συμβατικά πρότυπα του μαζικού τουρισμού και οι αρνητικές επιπτώσεις του οργανωμένου τουρισμού, οδήγησαν στη γέννηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού, μέρος των οποίων αποτελεί και ο οικότουρισμός. Κοινό στοιχείο όλων των εναλλακτικών μορφών τουρισμού είναι η επαφή με τη φύση και οι δραστηριότητες που μπορούν να λάβουν χώρα σε αυτή αλλά και η διασφάλιση των φυσικών χαρακτηριστικών των περιοχών στις οποίες πραγματοποιείται εναλλακτικός τουρισμός. Έτσι, ως εναλλακτικές μορφές τουρισμού θεωρούνται ορισμένες από τις εξής:

- Θρησκευτικός τουρισμός – Περιλαμβάνει επισκέψεις σε άγιους τόπους και περιοχές ιδιαίτερης θρησκευτικής σημασίας (Άγιοι Τόποι, Τήνος κλπ.) και σε γνωστούς θρησκευτικούς ναούς, εκκλησίες, εκατόμβες κλπ. Συνδέεται άμεσα με τον πολιτιστικό τουρισμό καθώς η θρησκεία αποτελεί στην ουσία πολιτιστικό στοιχείο και οι πρώτες εξορμήσεις είχαν σκοπό την έρευνα και μελέτη άγνωστων θρησκευτικών τόπων.
- Περιπατητικός τουρισμός – Περιλαμβάνει σαν κύρια δραστηριότητα την πεζοπορία. Πραγματοποιείται σε ημιόρεινες και λοφώδεις περιοχές, εξασφαλίζοντας στους συμμετέχοντες μιας ήπιας μορφής αθλητική δραστηριότητα και τη δυνατότητα να δουν από κοντά φυσικά τοπία και να περιηγηθούν σε μνημεία και αρχαιολογικούς τόπους.
- Ορειβατικός τουρισμός – Περιλαμβάνει σαν κύρια δραστηριότητα το ανηφορικό περπάτημα και την αναρρίχηση σε βουνά και απότομες κορυφές. Αποτελεί ένα πιο απαιτητικό είδος εναλλακτικού τουρισμού σε σύγκριση με τον περιπατητικό, συγκεντρώνοντας όμως πολλούς ενδιαφερομένους.
- Χιονοδρομικός τουρισμός
- Ιαματικός τουρισμός
- Θαλάσσιος τουρισμός
- Παραλίμιιος τουρισμός
- Αγροτουρισμός κ.ά.

Ο τουρίστας που πραγματοποιεί εναλλακτικό τουρισμό έχει εν γένει τα παρακάτω χαρακτηριστικά σύμφωνα με τους **Laarman & Dyst**:

1. Προσπαθεί να επισκέπτεται μέρη που δεν έχει πατήσει ανθρώπινο πόδι
2. Προσπαθεί να αποφύγει τον πολιτισμό για κάποιο χρονικό διάστημα
3. Διεγείρεται από το αίσθημα της περιήγησης
4. Δεν επιζητά την ύπαρξη της τουριστική υποδομής
5. Προσπαθεί να ανοίξει κανάλια επικοινωνίας με τον ντόπιο πληθυσμό

6. Είναι καλά εκπαιδευμένος
7. Έχει περισσότερα έσοδα από τον μέσο όρο
8. Τείνει να παραμένει σε μια χώρα για περισσότερες μέρες από τον παραδοσιακό τουρίστα
9. Ταξιδεύει μόνος ή σε μικρές ομάδες

Όλες αυτές οι μορφές εναλλακτικού τουρισμού παρουσιάζουν μεγάλες ομοιότητες με τον οικότουρισμό και συχνά οι διαφορές μεταξύ τους είναι από δυσδιάκριτες ως ασήμαντες, με αποτέλεσμα να δημιουργείται μια σύγχυση στην κατηγοριοποίηση και διαχωρισμό τους⁴. Επί παραδείγματι, ο τουρισμός υπαίθρου σαν γενικότερη μορφή περιλαμβάνει και τον οικότουρισμό σαν έκφραση. Κοινό στοιχείο ωστόσο και των δύο κατηγοριών δεν είναι άλλο από την ύπαιθρο. Επιπλέον, τόσο ο οικότουρισμός όσο και ο τουρισμός περιπέτειας θεωρούνται δύο διαφορετικές κατηγορίες, υποσύνολα όμως του φυσιολατρικού τουρισμού. Η διαφορά ανάμεσα στις διαφορετικές εναλλακτικές μορφές τουρισμού έγκειται τόσο στην οργάνωση και τις υποδομές της τουριστικής επίσκεψης, όσο και στο κίνητρο με το οποίο ο επισκέπτης επιλέγει μια μορφή τουρισμού από μια άλλη, καθώς παρουσιάζουν στοιχειώδεις διαφορές μεταξύ τους (π.χ. θαλάσσιος τουρισμός – κρουαζιερόπλοιο σε σχέση με τον ορειβατικό τουρισμό). Παρόλη όμως την ομοιότητα μεταξύ των εναλλακτικών μορφών τουρισμού, το βέβαιο είναι πως με την ανάπτυξη τους επιτυγχάνεται:

- Μείωση της εποχικότητας
- Διατήρηση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των περιοχών
- Ενίσχυση της τοπικής οικονομίας
- Μείωση των απομονωμένων περιοχών
- Δημιουργία νέων θέσεων εργασίας
- Συμβολή στην εθνική οικονομία

⁴ Γενικότερα επικρατεί η αντίληψη (Mieczkowski, 1995) ότι δεν υπάρχουν σαφή και στατικά όρια για το διαχωρισμό του οικότουρισμού από τις άλλες εναλλακτικές μορφές τουρισμού, αλλά ότι διαφορετικές μορφές τουρισμού που αναπτύσσονται σε περιοχές ιδιαίτερου φυσικού και περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος (ιδιαίτερα σε προστατευόμενες περιοχές) μπορούν να συνιστούν οικότουρισμό εφ' όσον διενεργούνται σύμφωνα με τα όσα αναφέρει ο σχετικός ορισμός τους.

Εικόνα 3 – Πεζοπορία τουριστών

1.6 ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΑΠΟ ΜΑΖΙΚΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟ

Παρά τη σημαντική συνεισφορά και των δύο ειδών τουρισμού (μαζικού και εναλλακτικού) στην οικονομία μιας χώρας και τις παροχές – ανέσεις που εξασφαλίζουν στους συμμετέχοντες τουρίστες, οι δύο βασικές αυτές κατηγορίες τουρισμού παρουσιάζουν ορισμένες σημαντικές και άλλες λιγότερο διαχωριστικές διαφορές.

Ο μαζικός τουρισμός που αποτελεί και το πιο διαδεδομένο είδος, συγκεντρώνει υψηλά ποσοστά συμμετοχής σε ετήσια και παγκόσμια παράλληλα κλίμακα. Δεδομένης λοιπόν της κεφαλαιώδους σημασίας του για την ανάπτυξη των εθνικών οικονομιών των χωρών, είναι φυσικό να έχει στηθεί γύρω από αυτόν μια ολόκληρη βιομηχανία με υψηλές επενδύσεις και δημιουργία μεγάλων ταξιδιωτικών πρακτορείων τα οποία με υποκαταστήματα σε πολλές χώρες, αποτελούν και τον μεγαλύτερο “παίκτη” στον τομέα των ταξιδιωτικών κρατήσεων και τουριστικών οργανωμένων πακέτων. Το παζλ συμπληρώνεται από την παρουσία μεγάλων ξενοδοχειακών συγκροτημάτων που μονοπωλούν ως επί το πλείστον την εξασφάλιση διαμονής της τουριστικής πελατείας. Το θέμα είναι πως όλη αυτή η ανάπτυξη γίνεται τις περισσότερες φορές άναρχα, με κύριο μέλημα την αποκόμιση κερδών, αδιαφορώντας για τις αρνητικές επιπτώσεις που μπορεί να προκαλέσει αυτού του είδους η άναρχη ανάπτυξη στην τοπική κοινωνία και στο τοπικό περιβάλλον. Από τη σκοπιά του τουρίστα, η συμμετοχή σε οργανωμένα ταξιδιωτικά πακέτα, αποσκοπεί στην επίσκεψη σε προορισμούς κοσμοπολίτικους, συνήθως ηλιόλουστους, με προκανονισμένες παραμέτρους όπως εισιτήρια, διαμονή και μεταφορικά μέσα. Απουσιάζει δηλαδή το ιδιαίτερο τουριστικό κίνητρο που αντίστοιχα χαρακτηρίζει τον τουρίστα που πραγματοποιεί εναλλακτικό τουρισμό.

Το αντίπαλο δέος δε, ο εναλλακτικός τουρισμός, χαρακτηρίζεται από την ευαισθησία που επιδεικνύει για το φυσικό περιβάλλον, την προστασία των φυσικών πόρων στις περιοχές που πραγματοποιείται εναλλακτικός τουρισμός και τη βαρύτητα που δίνει στον ντόπιο πληθυσμό και την ανάπτυξη της τοπικής κοινωνίας. Μετράει λίγο χρόνο ζωής σε σύγκριση με τον μαζικό τουρισμό, γνωρίζοντας όμως μεγάλη άνθηση τα τελευταία χρόνια. Ο εναλλακτικός τουρίστας επιθυμεί την αποστασιοποίηση από τον μαζικό τουρισμό και τις αρνητικές επιπτώσεις που αυτός επιφέρει και επιζητά ταξίδια σε περιοχές φυσικού κάλους, με ιδιαίτερο κίνητρο και ανάγκες. Επιπλέον, σε αντίθεση με το πρότυπο τουρίστα του μαζικού τουρισμού, ο εναλλακτικός τουρίστας δεν μπορεί να θεωρηθεί ούτε πελάτης ούτε καταναλωτής, καθώς δεν μετέχει της όλης διαδικασίας που απαιτεί ο μαζικός τουρισμός (κράτηση εισιτηρίων, προπληρωμή μέρους ταξιδιωτικού πακέτου κλπ.). Επισκέπτεται μέρη απάτητα από ανθρώπινο πόδι, διεγείρεται από το αίσθημα της περιήγησης, δεν αναζητά ειδικές τουριστικές υποδομές και είναι ανοιχτός στη σύναψη επαφών με τους ντόπιους κατοίκους.

Εικόνα 4 – Εναλλακτικός τουρισμός κατά το φθινόπωρο

Αξίζει ακόμα να αναφέρουμε πως ο εναλλακτικός τουρισμός δεν απαιτεί τη δημιουργία άναρχων και επιζήμιων υποδομών που θα αλλοιώσει και τη γενικότερη φύση και όψη του προς επίσκεψη προορισμού και θα προκαλέσει αναταραχές στην καθημερινότητα των ντόπιων κατοίκων. Δεδομένου και του αειφορικού χαρακτήρα του εναλλακτικού τουρισμού, κάτι τέτοιο θα ήταν καταστροφικό μιας και οι επισκέψεις των τουριστών σε αυτούς τους τόπους δε θα περιορίζονταν στα στενά εποχικά πλαίσια που διέπει τον μαζικό τουρισμό, αλλά θα διαρκούσαν καθ' όλη τη διάρκεια του έτους, ανεξαρτήτου εποχής και καιρικών συνθηκών.

Οι παρακάτω πίνακες⁵ θα παρουσιάσουν πιο παραστατικά τις βασικές διαφορές μεταξύ μαζικού και εναλλακτικού τουρισμού που μπορούν να οριστούν και ως σκληρός (μαζικός)

⁵ Πηγή: Krippendorf (1982)

και ήπιος (εναλλακτικός) αντίστοιχα, σχετικά με τις γενικές έννοιες, τις τουριστικές στρατηγικές ανάπτυξης και το εν γένει λογικό πλαίσιο που υιοθετείται καθώς και τις διαθέσεις του τουρίστα.

Πίνακας 1 – Διαφορές γενικών εννοιών μεταξύ μαζικού και εναλλακτικού τουρισμού

Σκληρός Τουρισμός	Ήπιος Τουρισμός
<i>A. Γενικές έννοιες</i>	
Απερίσκεπτος	Συνετός
Αλεγχής	Αμυντικός
Επιθετικός	Επιφυλακτικός
Γρήγορος/Ορμητικός	Αργός/Στοχαστικός
Υψηλών ρυθμών	Χαμηλών ρυθμών
Ανεξέλεγκτος	Ελεγχόμενος
Ασυντόνιστος	Συντονισμένος
Υπερβολικός	Μετριοπαθής
Βραχυπρόθεσμος	Μακροπρόθεσμος
Ειδικού ενδιαφέροντος	Γενικού ενδιαφέροντος
Εξωτερικά ελεγχόμενος	Ελεγχόμενος από τους ντόπιους
Μικρής αντοχής	Μεγάλης αντοχής
Ευαίσθητος στην τιμή	Ευαίσθητος στην αξία
Ποσοτικός	Ποιοτικός
Αυξανόμενος	Αναπτυσσόμενος

Πίνακας 2 – Διαφορές τουριστικών στρατηγικών μεταξύ μαζικού και εναλλακτικού τουρισμού

<u>B. Τουριστικές Αναπτυξιακές Στρατηγικές</u>	
1. Ανάπτυξη χωρίς σχεδιασμό	Σχεδιασμός πριν από την ανάπτυξη
2. Θεώρηση στις αναπτυξιακές μελέτες	Θεώρηση στην νοοτροπία
3. Κάθε κοινότητα σχεδιάζει για τον εαυτό της	Κεντρικός σχεδιασμός για μεγάλες περιοχές
4. Άναρχη ανάπτυξη	Συγκέντρωση της ανάπτυξης σε ορισμένες περιοχές
5. Τυχαία και διάσπαρτη ανέγερση οικοδομημάτων	Συντήρηση του εδάφους, συγκεντρωτική ανέγερση οικοδομών, διατήρηση ελεύθερου χώρου
6. Εντατική εκμετάλλευση της ιδιαίτερης αξίας των τοποθεσιών	Σεβασμός στην ιδιαίτερη αξία της κάθε τοποθεσίας
7. Ανέγερση αυξανόμενου αριθμού κτιρίων	Εκμετάλλευση και βελτίωση των κτιρίων που ήδη υπάρχουν
8. Κατασκευές για αόριστη ζήτηση	Καθορισμός ορίων για εξάπλωση
9. Ανάπτυξη τουρισμού σε όλες τις περιοχές	Ανάπτυξη τουρισμού μόνο σε κατάλληλες περιοχές και όπου υπάρχει διαθέσιμος ντόπιος πληθυσμός
10. Ανάθεση της τουριστικής ανάπτυξης σε εξωγενείς παράγοντες	Ευκαιρίες για λήψη αποφάσεων και συμμετοχή του τοπικού πληθυσμού
11. Χρησιμοποίηση όλου του διαθέσιμου εργατικού δυναμικού (συμπεριλαμβανομένου και των αλλοδαπών)	Ανάπτυξη σχεδιασμένη σύμφωνα με τις δυνατότητες της περιοχής για τουρισμό τοπικά ελεγχόμενο
12. Θεώρηση στα οικονομικά προτερήματα	Αποτίμηση όλων των οικονομικών, οικολογικών και κοινωνικών προτερημάτων και μειονεκτημάτων
13. Θεώρηση του αγροτικού πληθυσμού μόνο ως κτηματίες και εργατικό δυναμικό	Διατήρηση και ενθάρρυνση της γεωργίας
14. Εγκατάλειψη των ζημιών στην κοινωνία	Οι ζημιές πληρώνονται από το δράστη
15. Ευμενική αντιμετώπιση στην ιδιωτική μεταφορά	Ενθάρρυνση της ντόπιας μεταφοράς

Πίνακας 3 – Διαφορές πλαισίου πολιτικής μεταξύ μαζικού και εναλλακτικού τουρισμού

Σκληρός τουρισμός	Ήπιος τουρισμός
Γ. Πλαίσιο πολιτικής	
Εξασφάλιση συγκεντρωτικών αφίξεων	Εναλλασσόμενες διακοπές
Πρόσληψη προσωπικού μη αποδεδειγμένων ικανοτήτων	Βελτίωση εκπαίδευσης των ατόμων με υπεύθυνες θέσεις στον τουρισμό
Πώληση μετά δυσκολίας	Πώληση «εκ καρδίας»
Θεωρεί τον τουρισμό ως οικονομική πανάκεια	Ψάχνει νέες επιλογές και τουριστικές εναλλαγές

Πίνακας 4 – Διαφορές διαθέσεων τουρίστα σε μαζικό και εναλλακτικό τουρισμό

Σκληρό ταξίδι	Μαλακό ταξίδι
Δ.Διαθέσεις του τουρίστα	
Μαζικός τουρισμός	Μοναχικό ταξίδι με φίλους ή οικογένεια
Έλλειψη χρόνου	Αφθονία χρόνου
Ταχύτατα μέσα μεταφοράς	Κατάλληλα (ή ακόμα και αργά) μέσα μεταφοράς
Προσχεδιασμένο δρομολόγιο	Αυθόρμητο δρομολόγιο
Εμπνευσμένο εξωτερικά	Εμπνευσμένο εσωτερικά
Εισαγόμενος τρόπος ζωής	Εγχώριος τρόπος ζωής
'Θεάματα'	Βιώματα
Άνετο και παθητικό	Δραστήριο και ενεργητικό
Μικρή ή καθόλου νοητική προετοιμασία	Προ-έρευνα για τον προορισμό
Δεν επιθυμεί να μάθει τη γλώσσα	Μαθαίνει να μιλάει τη γλώσσα
Αίσθηση ανωτερότητας	Θέληση για μάθηση
Ποικίλες αγορές	Αγορές δώρων
Αναμνηστικά	Μνήμες, ημερολόγια, νέες προοπτικές
Στιγμιαίες φωτογραφίες και καρτ ποστάλ	Φωτογραφία, σχεδίαση, ζωγραφική
Περιέργεια	Φινέτσα
Θορυβώδης	Ήσυχος

Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού, οι επιχειρήσεις που έχουν το οικότουριστικό προϊόν σαν αντικείμενο θα πρέπει να τηρούν τις εξής 9 προϋποθέσεις:

1. Η επιχείρηση να οργανώνει ταξίδια αναψυχής, ξενάγησης και ψυχαγωγίας σε τόπους φυσικού κάλους.
2. Να παίρνει μέρος στην προστασία μη ανανεώσιμων πόρων και άλλων πηγών του περιβάλλοντος.
3. Να δημιουργεί περιβαλλοντική γνώση.
4. Να προσφέρει άμεσα χαρακτηριστικά προτερήματα για τη συντήρηση παραδοσιακών τόπων και άλλων περιοχών.
5. Να προσφέρει χαρακτηριστικά πλεονεκτήματα για την ενδυνάμωση των γηγενών πληθυσμών.
6. Να σέβεται την τοπική κουλτούρα.
7. Να στηρίζει τα ανθρώπινα δικαιώματα και άλλες δημογραφικές κινήσεις.
8. Να συνεισφέρει στην εκπαίδευση και γνωριμία του επισκέπτη με την τοπική κουλτούρα, ήθη και έθιμα και λοιπές τοπικές συνήθειες.
9. Να προωθεί τη φιλοσοφία για επιστροφή στη φύση και τα μοναδικά φυσικά χαρακτηριστικά της.

Συμπεραίνουμε πως η φιλοσοφία των παραπάνω προϋποθέσεων είναι εκ διαμέτρου αντίθετες με τη φιλοσοφία των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στον οργανωμένο τουρισμό. Θα μπορούσε να ισχυριστεί κανείς πως οι επιχειρήσεις που υπάγονται στον μαζικό τουρισμό, πράττουν σαν από δόλο, δημιουργώντας αρνητικές επιπτώσεις σε περιβάλλον και ντόπιο πληθυσμό, μην υιοθετώντας πρακτικά καμία από τις στρατηγικές που διέπουν τις επιχειρήσεις του οικότουρισμού.

Το σκεπτικό όμως των επιχειρήσεων φαίνεται να συμβαδίζει απόλυτα και με το σκεπτικό των οικότουριστών, οι οποίοι ακολουθούν πιστά δέκα συγκεκριμένες εντολές που είναι οι ακόλουθες:

1. Σεβάσου την ευπάθεια της γης. Συνειδητοποίησε ότι όλοι πρέπει να έχουν τη θέληση να βοηθήσουν στην προστασία μοναδικών και όμορφων προορισμών, για τις επόμενες γενιές να απολαύσουν.
2. Άφησε μόνο χνάρια. Πάρε μόνο φωτογραφίες. Όχι γκράφιτι. Όχι σκουπίδια. Μην παίρνετε ενθύμια και αναμνηστικά από τόπους ιστορικής αξίας και περιοχές φυσικού κάλους.
3. Για να κάνετε το ταξίδι σας πιο ενδιαφέρον, μάθετε για τη γεωγραφία, ήθη, έθιμα, τρόπους και κουλτούρες των περιοχών που επισκέπτεστε. Ενθαρρύνετε τις προσπάθειες για τοπική συντήρηση.
4. Σεβαστείτε την ησυχία και την αξιοπρέπεια των άλλων. Ρωτήστε πριν φωτογραφήσετε ανθρώπους.
5. Μην αγοράσετε προϊόντα που προέρχονται από υπό εξαφάνιση φυτά και ζώα. Διαβάστε και ερευνήστε για προϊόντα που δεν μπορείτε να εισάγετε.
6. Πάντα ακολουθείτε προεπιλεγμένες διαδρομές. Μην ενοχλείτε τα ζώα, φυτά ή το φυσικό τους περιβάλλον.
7. Πληροφορηθείτε για προγράμματα συντήρησης και οργανισμούς που αποσκοπούν στη συντήρηση του περιβάλλοντος.
8. Προσπαθείτε να περπατάτε ή να χρησιμοποιείτε περιβαλλοντικές μεθόδους μεταφοράς, όπου και όποτε είναι δυνατόν. Ενθαρρύνετε τους οδηγούς δημοσίων οχημάτων να σβήνουν τις μηχανές όταν παρκάρουν.
9. Δείξτε κατανόηση σε αυτούς που συντελούν στη βελτίωση της ενεργειακής και περιβαλλοντικής συντήρησης και οι οποίοι προωθούν ειδικευμένο και εκπαιδευμένο προσωπικό.
10. Ενθαρρύνετε τους διάφορους οργανισμούς να γίνονται μέλη σε περιβαλλοντικές οργανώσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο - ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ & ΔΙΕΘΝΩΣ

Όντας το τουριστικό κομμάτι με την μεγαλύτερη ανάπτυξη και τις μεγαλύτερες προοπτικές, ο οικότουρισμός λαμβάνει χώρα τόσο διεθνώς όσο και στην Ελλάδα, η οποία βρίθει περιοχών που προσφέρονται απλόχερα για πραγματοποίηση οικότουρισμού και συγγενών εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Φυσικά, ο ελλαδικός χώρος παρουσιάζει ορισμένες σημαντικές διαφορές σε σχέση με τους ξένους οικότουριστικούς προορισμούς κυρίως λόγω των ιδιαιτεροτήτων σε δεδομένα όπως:

- Διαφορές στην κλίμακα και ποιότητα της άγριας φύσης
- Διαφορές στο χαρακτήρα του ντόπιου πληθυσμού (πολιτιστικές – κοινωνικές)
- Κοινωνικά – οικονομικά δεδομένα

Οι οικότουριστικοί ελληνικοί προορισμοί διακρίνονται παρόλα αυτά για την πλούσια ποικιλομορφία τους και τις πολλές περιοχές ιδιαίτερου φυσικού κάλους στις οποίες βρίσκονται συνήθως σπάνια είδη χλωρίδας και πανίδας που συχνά αποτελούν και πόλο έλξης ομάδων ειδικών ενδιαφερόντων και όχι μόνο.

Τα ολοκληρωμένα προγράμματα (θα αναφερθούμε στο επόμενο κεφάλαιο εκτενέστερα) επίσκεψης σε τέτοιες περιοχές μπορούν να συμβάλουν τα μέγιστα στην αυξημένη προσέλευση επισκεπτών, γηγενών και μη. Από την άλλη, η υλοποίηση τους συμπεριλαμβάνει κάποιες παράμετρους, σχετικά με την τήρηση όρων για την προστασία της περιοχής. Θα πρέπει πρωτίστως να αναδεικνύουν τα ιδιαίτερα στοιχεία της περιοχής και να εξασφαλίζουν τις βασικές ανάγκες των επισκεπτών (διαμονή, διατροφή, μετακίνηση). Να προσαρμόζονται επίσης στις εκάστοτε ηλικιακές ομάδες και να προωθούν την ενεργό συμμετοχή των επισκεπτών σε διάφορα δρώμενα.

Προκειμένου όμως να εφαρμοστούν επιτυχώς τέτοια προγράμματα, θα πρέπει να υπάρχουν και οι κατάλληλες προϋποθέσεις. Η ύπαρξη υποδομών ή η δημιουργία τέτοιων, η πληροφόρηση των επισκεπτών για την περιοχή και τις ανάλογες δραστηριότητες, ειδικά διαμορφωμένα μονοπάτια για περίπατο – ξενάγηση, διαμορφωμένοι χώροι στάθμευσης, οι ειδικές σημάνσεις – πινακίδες και η παροχή ενημερωτικών εντύπων είναι οι βασικές προϋποθέσεις που θα πρέπει να τηρούνται προκειμένου να υπάρξει επιτυχία στη λειτουργία τέτοιων προγραμμάτων επίσκεψης.

Διεθνείς οικότουριστικοί προορισμοί

- Εθνικό Πάρκο Cape Peninsula Ν.Αφρικής: Η περιοχή της Ν.Αφρικής υπερκαλύπτει τους 2 βασικούς άξονες πραγματοποίησης οικότουρισμού: την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και την ενίσχυση της τοπικής οικονομίας. Το σύνολο του πάρκου καλύπτεται από ορεινούς όγκους, φαράγγια και παραθαλάσσιες περιοχές, με την παρουσία πληθώρας φυτών και ζώων. Ο επισκέπτης έχει τη δυνατότητα να δει από κοντά ζώα όπως αντιλόπες, ζέβρες, μπαμπούνους κλπ. Η θέα προς τον Ατλαντικό ωκεανό αποζημιώνει τον επισκέπτη και μπορεί να δει φάλαινες, καρχαρίες και φώκιες σε κοντινή απόσταση από την ακτή. Σε συνδυασμό με το κλίμα που παρουσιάζει μεσογειακά χαρακτηριστικά, το πάρκο φαντάζει ο ιδανικός οικότουριστικός προορισμός.
- Αναπούρνα, Νεπάλ: Αποτελεί έναν από τους πιο δημοφιλείς προορισμούς κυρίως για τους λάτρεις της πεζοπορίας και όχι μόνο. Παρόλη τη φτώχεια που χαρακτηρίζει το Νεπάλ σαν κράτος, διαθέτει περιοχές φυσικού κάλους με την οροσειρά των Ιμαλαΐων να δεσπόζει και να αποτελεί το βασικό πόλο έλξης για επισκέπτες από όλο τον κόσμο. Η Αναπούρνα διαθέτει τεράστια βιοποικιλότητα σε πανίδα και χλωρίδα ενώ χαρακτηριστική είναι η παρουσία δάσων ροδόδεντρων.
- Κόστα Ρίκα: Κατά τη δεκαετία του '90, αποτέλεσε την πιο δημοφιλή χώρα για οικότουρισμό. Πλούσια και εδώ η παρουσία ζώων και φυτών με κορυφαίο σημείο στην ενδοχώρα το ηφαίστειο Arenal και ανάλογα πολλές και οι δραστηριότητες για τον επισκέπτη όπως ορειβασία, ιππασία, κανό κ.α. Η χώρα βρέχεται από 2 ωκεανούς, τον Ειρηνικό και τον Ατλαντικό με αποτέλεσμα η ακτογραμμή της να χαρακτηρίζεται από μαγικές παραλίες.
- Νησιά Γκαλαπάγκος: Αποτελεί στην ουσία αρχιπέλαγος που διασπάται σε 13 κύρια νησιά, ηφαιστειακής προέλευσης. Είναι γνωστά για τον μεγάλο αριθμό ενδημικών πουλιών που φιλοξενούν καθώς και για τα θαλάσσια ιγκουάνα και τις τεράστιες χελώνες των Γκαλαπάγκος. Έχουν αναγνωριστεί ως παγκόσμια κληρονομιά από την UNESCO και προσελκύει πολύ μεγάλο αριθμό επισκεπτών ετησίως.
- Εθνικό Πάρκο Abruzzo Ιταλίας: Βρίσκεται στα Απέννινα στην κεντρική Ιταλία και αποτελεί έναν από τους κορυφαίους ευρωπαϊκούς προορισμούς για τους λάτρεις του οικότουρισμού. Αποτελείται από ποτάμια, κοιλάδες και φυσικές λίμνες, δασικές εκτάσεις και ορεινούς όγκους υψόμετρου 2 χιλιομέτρων. Φιλοξενεί αρκούδες, λύκους και απειλούμενα είδη αγριοκάτσικων. Στις λίμνες του φιλοξενούνται επίσης σπάνια είδη ψαριών ενώ αξιοσημείωτη είναι και η παρουσία φυτών όπως βιολέτες, παιωνίες και ορχιδέες.

Ελληνικοί οικότουριστικοί προορισμοί

- Λίμνη Πλαστήρα – Άγραφα: Μία από τις όμορφότερες ορεινές λίμνες. Αποτελείται από δαντελωτές όχθες, χιονισμένες κορυφές και γραφικά μικρά χωριά με φιλόξενους κατοίκους.
- Αμβρακικός: Η περιοχή του Αμβρακικού διαθέτει πλούσιο φυσικό περιβάλλον που περιλαμβάνει απέραντους καλαμώνες, αλμυρόβαλτους, λιμνοθάλασσες και φυσικούς λόφους. Επιπλέον, συναντώνται και ημιφυσικές περιοχές με χέρσα λιβάδια, βοσκότοπους και εγκαταλειμμένα ιχθυοτροφεία.
- Γύθειο Μαραθέας: Ένας όμορφος και γραφικός οικισμός τον οποίο επισκέπτονται ετησίως πολλοί Ευρωπαίοι, κυρίως Ολλανδοί. Εκτός του φυσικού κάλους της περιοχής, υπάρχει και μια πληθώρα δραστηριοτήτων στις οποίες συμμετέχουν και οι επισκέπτες όπως μάζεμα ελιάς και παρασκευή λαδιού, μαθήματα κεραμικής και γλυπτικής κ.ά.
- Θράκη: Αποτελεί μια σπάνια πρόσμιξη θαλάσσιων, υγροτοπικών και χερσαίων οικοσυστημάτων. Στην περιοχή συναντάμε και τους 2 παγκοσμίως δημοφιλείς βιότοπους, το περίφημο Δέλτα του Έβρου και το δάσος της Δαδιάς. Στους βιότοπους του Δέλτα ο επισκέπτης μπορεί να συναντήσει μεγάλη ποικιλομορφία βλάστησης, με 24 διαφορετικές κοινωνίες φυτών. Τα παραποτάμια δάση, οι λιμνοθάλασσες και οι βάλτοι έχουν ενταχθεί στον κατάλογο των προστατευόμενων περιοχών διεθνώς και χαρακτηρίζονται ως περιοχές ειδικής προστασίας.
- Δάσος Δαδιάς: Αποτελεί το ιδεατό για κάθε ενδιαφερόμενο οικότουρίστα. Δάση από πεύκα και δρυς, ξέφωτα με κατάσπαρτα λιβάδια, βοσκότοπους, μωσαϊκά από πλούσιους βιότοπους και πλούσια πανίδα πτηνών, ερπετών και θηλαστικών, συνθέτουν έναν ιδανικό προορισμό για κάθε οικότουρίστα. Το στοιχείο που διαφοροποιεί το δάσος είναι τα αρπακτικά πουλιά που φιλοξενεί καθώς έχουν παρατηρηθεί 36 από τα 38 είδη που υπάρχουν στην Ευρώπη. Στην περιοχή βρίσκεται και οικότουριστικό κέντρο με δυναμικότητα 60 κλινών, εστιατόριο και κέντρο ενημέρωσης.
- Όρος Πήλιου: Κατάσπαρτο σχεδόν από γραφικά μικρά χωριά, δάση, περιβόλια και όμορφα παλιά αρχοντικά, εκκλησίες, πετρόκτιστα γεφύρια και ποταμάκια, συγκεντρώνει όλες τις προϋποθέσεις για πραγματοποίηση οικότουρισμού στην περιοχή.

- Φαράγγι Σαμαριάς: Βρίσκεται σε υψόμετρο 1200 μέτρων και χαρακτηρίζεται από έντονη κλίση στα πρώτα στάδια της διαδρομής του. Στην πορεία ο επισκέπτης συναντά βαθιές και επιβλητικές χαράδρες, πηγές με τρεχούμενο νερό και εντυπωσιακές ρεματιές που το καθιστούν ιδανικό για πεζοπορία. Ορισμένα γεφυράκια κατά μήκος του μονοπατιού αφαιρούνται κατά τους χειμερινούς μήνες γιατί υπάρχει φόβος να παρασυρθούν από τα νερά των χειμάρρων.

- Λίμνη Κερκίνης: Σχηματίστηκε κατόπιν της κατασκευής φράγματος στο χωριό Λιθότοπος. Έχει αναγνωριστεί ως υδρότοπος διεθνούς σημασίας και περιλαμβάνει περιοχές προς ένταξη στο δίκτυο Natura 2000. Φιλοξενεί πάνω από 300 είδη πτηνών, 30 είδη ψαριών και άλλα είδη ερπετών και αμφιβίων. Για τον επισκέπτη, μεγάλης σημασίας είναι και το παραποτάμιο δάσος της λίμνης που φιλοξενεί άσπρα και κίτρινα νούφαρα.

- Δάσος αείφυλλων πλατύφυλλων της νήσου Σαπιέντζα Μεσσηνίας
- Δάσος οξιάς στην Πέλλα
- Εθνικός Δρυμός Ολύμπου
- Δάσος Περτούλι Τρικάλων
- Όρος Βαράσοβα
- Μοναστηριακό Δάσος μονής Αγίου Γεωργίου Καρδίτσας
- Κλεισούρα
- Φοινικόδασος Βάι Σητείας
- Μετέωρα
- Εθνικό θαλάσσιο πάρκο Βόρειων Σποράδων
- Εθνικός Δρυμός Σουνίου
- Εθνικός Δρυμός Πρεσπών
- Εθνικός Δρυμός Βίκου Αώου

Εικόνα 5 – Εθνικός Δρυμός Πρεσπών

2.1 ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Προκειμένου να επιλεγεί μια περιοχή για να αναπτυχθεί σε αυτή ο οικότουρισμός πρέπει να περιλαμβάνει τα εξής κριτήρια:

- Περιβάλλον (ποιότητα περιβάλλοντος, προστασία φυσικού περιβάλλοντος)
- Οικονομία (ανάγκες τοπικής κοινωνίας για οικονομική τόνωση, διατήρηση ήπιων οικονομικών δραστηριοτήτων)
- Κοινωνία
- Αναπτυξιακή πολιτική
- Βιωσιμότητα του οικότουρισμού

Απαραίτητη πάντα προϋπόθεση είναι να αντιληφθούμε τι ακριβώς σημαίνει οικότουρισμός και πώς μπορεί να σχεδιαστεί έτσι ώστε η ανάπτυξη του να συμβάλλει ενεργά τόσο στην προστασία της φύσης όσο και στην ανάπτυξη μιας περιοχής και τη διατήρηση του κοινωνικού της ιστού. (Κομίλης, 2005)

Δεδομένων των διαφορετικών κοινωνικών και οικονομικών δεδομένων αλλά και των διαφορετικών κλιματολογικών συνθηκών που ισχύουν από χώρα σε χώρα, η μεταφορά της τεχνογνωσίας από χώρες στις οποίες ισχύουν πετυχημένα οικότουριστικά προγράμματα, καθίσταται σχετικά δύσκολη και ιδιαίτερη. Απαιτείται συνεπώς προσαρμογή στα δεδομένα της ελληνικής πραγματικότητας. Τα βασικά στάδια για τον οικότουριστικό σχεδιασμό έχουν ως εξής:

1. Εκτίμηση της κατάστασης όσον αφορά την οικολογική σημασία της περιοχής, την τουριστική ανάπτυξη, την υποδομή και το καθεστώς προστασίας. Καθορισμός δυνατών και αδύνατων σημείων.
2. Εκτίμηση κοινωνικής και οικονομικής κατάστασης. Περιορισμοί και δυνατότητες συμμετοχής της τοπικής κοινωνίας στη σχεδιαζόμενη οικότουριστική ανάπτυξη. Ο ρόλος της περιφέρειας, του κράτους και των διακρατικών οργανισμών.
3. Προσδιορισμός της φέρουσας ικανότητας του τόπου.
4. Προσδιορισμός επιθυμητού επιπέδου οικότουριστικής ανάπτυξης με συμμετοχική διαδικασία που βασίζεται στην προηγούμενη κοινοποίηση των συμπερασμάτων και προτάσεων που προκύπτουν από τα προηγούμενα στάδια.
5. Σχέδιο δράσης για την επίτευξη του επιθυμητού επιπέδου οικότουριστικής ανάπτυξης με συμμετοχική διαδικασία που βασίζεται σε καλή προετοιμασία και θα εντάσσεται στο γενικότερο αναπτυξιακό σχέδιο της περιοχής.
6. Καθορισμός συστήματος αξιολόγησης που θα έχει στόχο την ποιοτική και ποσοτική εκτίμηση της οικότουριστικής ανάπτυξης με πρωταρχικό στόχο την μη υπέρβαση της φέρουσας ικανότητας.
7. Καθορισμός υπεύθυνου φορέα για την εφαρμογή και αξιολόγηση του σχεδίου δράσης. Η κατανομή αρμοδιοτήτων για τη διαχείριση του οικότουρισμού πρέπει να είναι ξεκάθαρη και σαφής.
8. Τακτική αναθεώρηση του σχεδίου βάσει των αποτελεσμάτων της αξιολόγησης. (Buckley R.C. 2009)

2.1.1 ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΦΕΡΟΥΣΑΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ

Είναι αρκετές οι ερμηνείες που έχουν δοθεί για τη φέρουσα ικανότητα μιας περιοχής. Ο Hoviren G.R. (1990) ορίζει την φέρουσα ικανότητα ως τον μέγιστο αριθμό επισκεπτών που μπορεί να δεχθεί ένας προορισμός χωρίς να προκαλείται υπερβολική υποβάθμιση του περιβάλλοντος και μείωση της απόλαυσης των επισκεπτών.

Η δυνατότητα ενός προορισμού να απορροφά τον τουρισμό πριν γίνουν αισθητά τα αρνητικά αποτελέσματα στον φιλοξενούντα πληθυσμό. Η φέρουσα ικανότητα καθορίζεται από τον αριθμό επισκεπτών που είναι επιθυμητοί παρά από τον αριθμό των επισκεπτών που μπορεί να προσελκύει η περιοχή είναι ο ορισμός που δίνει ο Reily A.M. (1990). Συμπληρώνει αναφέροντας πως είναι το όριο πέρα από το οποίο η προσέλευση των τουριστών θα αρχίσει να φθίνει επειδή ορισμένες χωρητικότητες έχουν ξεπεραστεί και ο προορισμός παύει να είναι ελκυστικός.

Οι A.Mathieson & G.Wall (1982) αναφέρονται κυρίως στην οικονομική διάσταση της φέρουσας ικανότητας που ορίζεται ως η ικανότητα απορρόφησης τουριστικών δραστηριοτήτων και λειτουργιών χωρίς όμως να μειώνονται οι επιθυμητές τοπικές δραστηριότητες. Σχετικά με τον ορισμό της κοινωνικής φέρουσας ικανότητας την ορίζουν ως το επίπεδο στο οποίο η τοπική κοινωνία αρχίζει να μην ανέχεται την παρουσία τουριστών.

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού (WTO) προτείνει τον ακόλουθο ορισμό για τη φέρουσα ικανότητα: "Ο μέγιστος δυνατός αριθμός ατόμων που μπορεί να φιλοξενήσει ταυτοχρόνως ένας τουριστικός προορισμός, χωρίς να προκαλείται καταστροφή του φυσικού, οικονομικού, κοινωνικο-οικονομικού περιβάλλοντος, αλλά και μια μη αποδεκτή μείωση στην ποιότητα της ικανοποίησης των επισκεπτών" (UNEP/MAP/PAP, 1997).

Από όλους τους ορισμούς που αναφέραμε, παρατηρούμε πως κοινό σημείο όλων είναι επί της ουσίας τα ανεκτά όρια του φυσικού και οικονομικού περιβάλλοντος ενός προορισμού. Οι επιλογές συνεπώς στον οικότουρισμό βρίσκονται σε αλληλεξάρτηση με τις τοπικές συνθήκες. Λόγω του γεγονότος ότι οι περισσότεροι εκ των ορισμών αναφέρονται σε αριθμούς επισκεπτών, ένα μέγεθος που δεν είναι εύκολα μετρήσιμο, πρέπει να ληφθούν υπόψιν και κάποιες παράμετροι όπως:

- Η εποχικότητα της ζήτησης
- Η συγκέντρωση της κίνησης σε ορισμένες περιοχές
- Ο μέσος όρος διάρκειας παραμονής των επισκεπτών
- Οι δραστηριότητες που ασκούν
- Τα χαρακτηριστικά των επισκεπτών και η συμπεριφορά τους
- Ο βαθμός χρήσης της τουριστικής υποδομής

Η αναφορά στον μέγιστο αριθμό επισκεπτών που μπορεί να υποστηρίξει μια περιοχή πριν αρχίσει η υποβάθμιση της, εγείρει ερωτήματα σχετικά με το αν μπορεί να αποτελέσει μια αποδεκτή λύση ενώ παράλληλα δεν μπορεί να θεωρηθεί και βιώσιμη μιας και φέρνει στα όρια του τον εκάστοτε προορισμό. Ένα ακόμα όμως πρόβλημα που προκύπτει από τον ασαφή προσδιορισμό των ορίων της φέρουσας ικανότητας μιας περιοχής είναι η δυσκολία στη διαχείριση των ήδη τουριστικά κορεσμένων περιοχών. Εκεί δηλαδή που παρουσιάζεται αλλοίωση της κοινωνικής δομής και του περιβάλλοντος και ανεπάρκεια των πόρων και των υποδομών με αποτέλεσμα την μείωση της επισκεψιμότητας των τουριστών.

Πρόκληση των ορίων του οικοσυστήματος μιας περιοχής μπορεί να προκαλέσει και η αυξημένη συμμετοχή σε φυσικές δραστηριότητες και σπορ, όπως ράφτινγκ, καγιάκ κλπ. τα οποία σταδιακά μπορούν να αλλοιώσουν σε μεγάλο βαθμό τη φυσική όψη και τα φυσικά χαρακτηριστικά ενός οικότουριστικού προορισμού.

Επομένως και με στόχο να υπάρξει κάποια πρόληψη - από τη στιγμή που είναι δύσκολη η καθιέρωση δεικτών παρακολούθησης και δυσεύρετοι οι πόροι για ένα τέτοιο εγχείρημα – θα ήταν χρήσιμο να παρθούν ορισμένα μέτρα. Η σύναψη συμφωνιών σε εθελοντική βάση και η υιοθέτηση κωδικών ορθής πρακτικής από πλευράς ταξιδιωτικών γραφείων και κανόνων ορθής συμπεριφοράς από πλευράς επισκεπτών, θα αποτελούσε μια ασφαλή επιλογή για την αποφυγή αρνητικών επιπτώσεων και τήρηση των ορίων της φέρουσας ικανότητας μιας περιοχής. Σε κάθε άλλη περίπτωση, η πραγματοποίηση οικότουρισμού και η μη τήρηση των προαναφερθέντων, θα οδηγήσει με μαθηματική ακρίβεια στην αλλοίωση της φύσης και του ύφους του οικότουρισμού σαν τουριστική έκφανση.

2.2 Η ΖΗΤΗΣΗ ΓΙΑ ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟ – ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΓΟΡΑ

Η χώρα μας παρουσιάζει εμφανώς μικρότερο ρυθμό ανάπτυξης οικότουριστικών προγραμμάτων και δραστηριοτήτων σε σύγκριση με ξένα κράτη⁶ στα οποία η πραγματοποίηση οικότουρισμού έχει ξεφύγει από τα πλαίσια μιας ακόμα παροδικής συνήθειας και έχει καταστεί τρόπος ζωής και μόνιμος τρόπος επιλογής για διακοπές. Σε αντίθεση με παλαιότερα χρόνια κατά τα οποία ο Έλληνας προτιμούσε για τις διακοπές του κάποιον νησιωτικό προορισμό για διάστημα έως και μηνός ή κάποιον προορισμό εξωτερικού για λιγότερο όμως χρονικό διάστημα, στις μέρες μας τα πράγματα έχουν αλλάξει. Οι διακοπές ενός μεγάλου αριθμού Ελλήνων έχουν αποκτήσει αειφορικό χαρακτήρα και μικρότερη διάρκεια. Παράγοντες όπως η οικονομική κρίση, η μείωση των εισοδημάτων, η πληρέστερη πληροφόρηση και ενημέρωση περί εναλλακτικών μορφών τουρισμού και η αποστροφή που δημιουργεί σε πολλούς το πρότυπο του οργανωμένου τουρισμού – τόσο από άποψης υψηλού κόστους όσο και από άποψης αρνητικών συνεπειών στο περιβάλλον – έχουν οδηγήσει αρκετούς στο να αναζητούν οικότουριστικούς οικονομικούς προορισμούς.

Η μικρή πάντως παρουσία ειδικευμένων στον εναλλακτικό τουρισμό τουριστικών πρακτόρων καταδεικνύει επίσης τους χαμηλούς ρυθμούς ζήτησης για οικότουρισμό στην Ελλάδα. Το τρίπτυχο “άμμος – ήλιος – θάλασσα” φαίνεται να έχει ακόμα ισχυρή επίδραση στην πλειοψηφία των Ελλήνων τουριστών και να προτιμάται κατά κόρον τους καλοκαιρινούς μήνες. Σύλλογοι, αναπτυξιακές επιχειρήσεις και ορισμένες μη κυβερνητικές οργανώσεις προσπαθούν να διαδώσουν τα οφέλη του οικότουρισμού και δίνουν πραγματικά έναν αξιόλογο αγώνα για αυτό. Είναι δυστυχώς όμως και οι μόνοι που αγωνίζονται για κάτι τέτοιο καθώς στην αντίπερα όχθη συναντά κανείς έλλειψη πολιτικής βούλησης που σε συνδυασμό με την ανεπάρκεια της κεντρικής διοίκησης οδηγεί στην ουσία σε έλλειψη ολοκληρωμένου σχεδιασμού και οργάνωσης.

Η άγνοια των Ελλήνων τουριστών για τις προσφερόμενες οικότουριστικές περιοχές παίζει και αυτή με τη σειρά της το δικό της ρόλο στη χαμηλή ζήτηση για οικότουρισμό. Τα ΜΜΕ, το διαδίκτυο και ειδικοί τομείς του Υπουργείου Τουρισμού είναι ορισμένοι από τους φορείς που μπορούν να ενημερώσουν δυνητικά ενδιαφερόμενους σχετικά με θέματα οικότουριστικών δραστηριοτήτων και να κεντρίσουν το ενδιαφέρον τους. Η λανθασμένη εντύπωση που έχουν σχηματίζει πολλοί πως η επίσκεψη σε περιοχές φυσικού κάλους συνδέεται με την έλλειψη υποδομών και ανέσεων λειτουργεί ανασταλτικά στην αύξηση της οικότουριστικής ζήτησης. Σε έρευνα που διεξήχθη από γνωστή δημοσκοπική εταιρεία σχετικά με τους παράγοντες που προσελκύνουν ή αποθαρρύνουν τον επισκέπτη σ έναν οικότουριστικό προορισμό, καταδείχθηκε πως η ύπαρξη αναπτυγμένης τουριστικής υποδομής και γενικότερων ανέσεων παίζει τον βασικότερο ρόλο στην επιλογή του. Δεύτερος παράγοντας αποδείχθηκε η δυνατότητα γνωριμίας με την τοπική ζωή και την πολιτιστική κληρονομιά του τόπου και τρίτος οι προορισμοί που έχουν παραδοσιακό χαρακτήρα. Τέταρτος στη σειρά παράγοντας ήταν οι προορισμοί που διαθέτουν παρθένα τοπία χωρίς την έντονη τουριστική ανάπτυξη – υποδομή. Η δυνατότητα για δραστηριότητες στη φύση (περίπατοι, ορειβασία, σπορ κλπ.) ήταν ο πέμπτος παράγοντας και έκτος η χιλιομετρική απόσταση του προορισμού από τον

⁶ Σε χώρες όπως η Κένυα, η Ονδούρα, το Νεπάλ και οι Η.Π.Α. η ζήτηση για οικότουρισμό παρουσιάζει την τελευταία δεκαετία κατακόρυφη αύξηση.

τόπο διαμονής τους. Οι προορισμοί με κοσμοπολίτικο χαρακτήρα και η ύπαρξη οργανωμένων δραστηριοτήτων για παιδιά αποτέλεσαν τους 2 τελευταίους παράγοντες.

Τα περιθώρια για αύξηση στον τομέα του οικότουρισμού είναι ακόμα μεγάλα και η ύπαρξη παρθένων περιοχών και πολλών ελληνικών προορισμών με φυσικό κάλος και πλούσια πανίδα και χλωρίδα μπορεί να συμβάλει στην αύξηση αυτή. Η Ελλάδα χαρακτηρίζεται άλλωστε από τοπία εξαιρετικής ομορφιάς και μπορεί ακολουθώντας τα απλά παραδείγματα των χωρών στις οποίες αναφερθήκαμε προηγουμένως να πετύχει την προσέλκυση ακόμα περισσότερων επισκεπτών ενισχύοντας παράλληλα και τις οικονομίες των τοπικών κοινωνιών.

2.3 ΠΡΟΦΙΛ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΩΝ - ΗΛΙΚΙΑΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΤΩΝ

Σε αντίθεση με τον μαζικό τουρισμό, ο οποίος συγκεντρώνει ηλικιακά group όλων των κατηγοριών, στον οικότουρισμό συναντάμε πιο εξειδικευμένες κατηγορίες ηλικιών και τυπολογίας τουριστών. Αν και ακούγεται παράδοξο, μεγάλο κομμάτι από την ‘πίτα’ των συμμετεχόντων σε οικότουριστικούς προορισμούς καταλαμβάνουν οι μαθητές σχολείων μέσω των εκδρομών στο πλαίσιο ενημερωτικών – εκπαιδευτικών περιβαλλοντικών προγραμμάτων. Λόγω και του νεαρού της ηλικίας, το μαθητικό κοινό είναι ιδιαίτερα δεκτικό στη γενικότερη φιλοσοφία προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων.

Επιπλέον, με την επίσκεψη σε οικότουριστικές περιοχές από νεαρή ηλικία, οι μαθητές διαμορφώνουν πρόωρα μια σύγχρονη – θετική στάση ως προς την αντιμετώπιση που πρέπει να τυγχάνει η φύση και το περιβάλλον από μεριάς ανθρώπινου παράγοντα. Με το πέρας των εκάστοτε εκδρομών, ο μαθητής θα μεταφέρει την εμπειρία του και τις όποιες θετικές εντυπώσεις του σε γονείς και συγγενείς, λειτουργώντας άθελα του ενθαρρυντικά ως προς την διαφήμιση τρόπων τινά της περιοχής που επισκέφθηκε, παροτρύνοντας τους να επισκεφθούν και αυτοί την ίδια ή κάποια εφάμιλλη περιοχή φυσικού κάλους. Το μόνο γεγονός που θα μπορούσε ενδεχομένως να χαρακτηριστεί αποθαρρυντικό είναι πως παρά την μεγάλη συμμετοχή και τον μεγάλο αριθμό των μαθητών που επισκέπτονται τέτοιους προορισμούς, τα οικονομικά κέρδη για την περιοχή είναι ελάχιστα καθώς ο μαθητής δε δύναται να διαθέσει παρά μόνο μικρά ποσά κατά την παραμονή του εκεί.

Μία ακόμα ηλικιακή ομάδα που μετέχει της οικότουριστικής δραστηριότητας είναι ομάδες ενηλίκων που συμμετέχουν σε οργανωμένες εκδρομές από τουριστικά πρακτορεία. Κατά κανόνα αποτελούνται από ηλικίες άνω των 50 ετών ή και συνταξιούχους, οι οποίοι προτιμούν έναν σαφώς πιο ήσυχο και ξεκούραστο τρόπο διακοπών από τα αγχώδη και θορυβώδη πρότυπα που συνοδεύουν συνήθως τον μαζικό τουρισμό, σε κοσμικά μέρη στα οποία απουσιάζει το φυσικό τοπίο. Σε αυτές τις ηλικίες, ο οικότουρίστας είναι σίγουρα πιο συνειδητοποιημένος ως προς το ποιο είδος διακοπών τον καλύπτει και του προσφέρει νέες εμπειρίες από την επαφή του με τη φύση. Είναι ενήμερος για τις αρνητικές επιπτώσεις του μαζικού τουρισμού και αντίστοιχα για την απαραίτητη στροφή που πρέπει να γίνει από τον τουρίστα σε πιο εναλλακτικές μορφές τουρισμού. Εκτός των άλλων, οι συμμετέχοντες αυτής

της κατηγορίας οικότουριστών, έχουν τη δυνατότητα να διαθέσουν ξέγνοιαστα τα χρήματα που επιθυμούν, έχοντας την άνεση είτε από τη σύνταξη τους είτε από άλλους πόρους.

Η τρίτη βασική κατηγορία οικότουριστών είναι τα μέλη φυσιολατρικών – ορειβατικών – πεζοπορικών συλλόγων. Αποτελείται συνήθως από νεαρές ηλικίες ατόμων τα οποία αγαπούν τις δραστηριότητες στη φύση και ασχολούνται ερασιτεχνικά με αυτό. Οι πιο οργανωμένοι σύλλογοι αναζητούν περιοχές που προσφέρονται για πεζοπορία, ορειβασία ή ενασχόληση με αθλητικές δραστηριότητες και διοργανώνουν ανά τακτά χρονικά διαστήματα εξορμήσεις συγκεντρώνοντας μεγάλη συμμετοχή από διάφορες περιοχές. Εκτός των αμιγώς δραστηριοτήτων στη φύση, τα μέλη αυτών των συλλόγων θα παραμείνουν στην περιοχή που θα επισκεφθούν είτε για διαμονή είτε για φαγητό, αφήνοντας χρήμα στον τόπο και ενισχύοντας την τοπική κοινωνία και οικονομία. Η δε ικανοποίηση τους από τη συνολική εμπειρία θα λειτουργήσει διαφημιστικά, μεταφέροντας τις παραστάσεις σε άλλους παρόμοιους συλλόγους ή σε μεμονωμένα άτομα.

Μια επιπρόσθετη και άξια αναφοράς κατηγορία οικότουριστών είναι άτομα τα οποία προσφέρονται εθελοντικά για κάποιες εργασίες στη φύση. Το Earthwatch Institute, ένας μεγάλος περιβαλλοντικός οργανισμός έκανε την αρχή πριν από 40 χρόνια διοργανώνοντας προγράμματα εθελοντικής εργασίας ανά τον κόσμο που με τον καιρό αυξήθηκαν κατακόρυφα. Στη χώρα μας για πρώτη φορά το 1991, η WWF ξεκίνησε προγράμματα εθελοντικής εργασίας, σαν μια ιδέα συνδυασμού διακοπών και εργασίας. Στις μέρες μας η ζήτηση για εθελοντική εργασία στη φύση παρουσιάζει αυξητικές τάσεις, με τη ζήτηση να παρουσιάζεται κυρίως σε φοιτητές και νέους.

Μειοψηφία σε σύγκριση με τις παραπάνω κατηγορίες αλλά αξιοσημείωτη κατηγορία αποτελούν και οι μεμονωμένοι οικότουρίστες, Έλληνες και μη, που επιλέγουν προσεκτικά τόπους φυσικού κάλους για να τους επισκεφθούν. Κάτοικοι κυρίως αστικών κέντρων που δεν έχουν εύκολη πρόσβαση σε φυσικούς προορισμούς είναι αυτοί που δείχνουν ενδιαφέρον για οικότουρισμό.

Συμπεραίνουμε λοιπόν πως ο οικότουρισμός περιλαμβάνει όλες τις ηλικίες και όλες τις κατηγορίες τουριστών. Από τη μαθητική ακόμα ηλικία ως και συνταξιούχους, οι φυσικοί προορισμοί ελκύουν, δημιουργώντας μια πολύ καλή εναλλακτική έναντι του μαζικού τουρισμού τον οποίο αποστρέφεται σταδιακά ένα μεγάλο μέρος όσων πραγματοποιούν τουρισμό. Η συνολικά θετική εμπειρία που αποκομίζουν μπορεί να λειτουργήσει ευεργετικά ως προς τη διάδοση του οικότουρισμού και σε άλλες κατηγορίες τουριστών που πραγματοποιούν εναλλακτικό τουρισμό ή είναι υπό σκέψη στο να δοκιμάσουν.

Εικόνα 6 – Μαθητική εκδρομή στη φύση

2.4 ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Έχοντας αναφέρει προηγουμένως τις αρνητικές επιπτώσεις που επιφέρει ο μαζικός τουρισμός στους τόπους που λαμβάνει χώρα και την αύξηση τους τα τελευταία χρόνια, οφείλουμε να αναφέρουμε και τις αντίστοιχες που επιφέρει η πραγματοποίηση του οικότουρισμού⁷, θετικές και αρνητικές.

Θετικές επιπτώσεις οικότουρισμού

- Οικονομική ενίσχυση: Η πρώτη και σημαντικότερη όπως σε πολλές περιπτώσεις επίπτωση κατόπιν τουριστικής δραστηριότητας. Οι συμμετέχοντες σε οικότουριστικές δραστηριότητες και προορισμούς εναποθέτουν χρήμα στον τόπο και ενισχύουν την τοπική οικονομία. Ο αειφορικός χαρακτήρας του οικότουρισμού επιπλέον, συμβάλει ακόμα περισσότερο στη διαρκή οικονομική ενίσχυση καθόλη τη διάρκεια του χρόνου. Τα τελικά κέρδη είτε διανέμονται στα τοπικά νοικοκυριά είτε χρησιμοποιούνται για τη δημιουργία νέων υποδομών – αναβάθμιση τους.
- Κοινωνική ενδυνάμωση: Η αποτελεσματική υποδοχή οικότουριστών προϋποθέτει τη συνεργασία διαφόρων ομάδων – ατόμων με σκοπό την εύρυθμη λειτουργία και δραστική αντιμετώπιση του όποιου επερχόμενου όγκου οικότουριστών. Ενισχύεται έτσι η διατήρηση των ισορροπιών στις τοπικές κοινωνίες.
- Ψυχολογική ενδυνάμωση: Η επίσκεψη οικότουριστών σε περιοχές ιδιαίτερου κάλους σημαίνει αυτόματα και την αναγνώριση της μοναδικότητας της περιοχής και των

⁷ Scheyvens, (1999)

φυσικών και πολιτιστικών αγαθών της. Οι ντόπιοι κάτοικοι συμμετέχοντας είτε με την μορφή εποχικής απασχόλησης είτε με την απλή εγκάρδια υποδοχή τους στους επισκέπτες, αποκτούν ενισχυμένη αυτοπεποίθηση και επιθυμούν να καταρτιστούν περαιτέρω σε τουριστικά θέματα.

- Συμμετοχή νέων και γυναικών στην αναπτυξιακή διαδικασία: Σε μικρές κοινωνίες οι γυναίκες συνήθως απασχολούνται σε δουλειές του νοικοκυριού και οι νέοι αναζητούν κάποια απασχόληση σε μεγάλα αστικά κέντρα. Ο οικοτουρισμός δίνει τη δυνατότητα και στις δύο κατηγορίες να συμμετέχουν ενεργά σε τουριστικές δραστηριότητες κερδίζοντας παράλληλα και ένα εισόδημα, το οποίο υπό άλλες συνθήκες δε θα είχαν τη δυνατότητα να κερδίσουν. Οι νέοι ντόπιοι κάτοικοι συνεισφέρουν ακόμα και με κάποιες ιδέες – προτάσεις σε τουριστικά ζητήματα με σκοπό τη βελτίωση των ήδη υπάρχουσών συνθηκών.

Αρνητικές επιπτώσεις οικοτουρισμού

- Λεπτή διαχωριστική γραμμή από το να αποκτήσει ο οικοτουρισμός χαρακτηριστικά μαζικού τουρισμού. Δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις στις οποίες ένας οικοτουριστικός προορισμός εξαιτίας της έντονης διαφήμισης του μετετρέπη σε άκρως δημοφιλή προορισμό, προσελκύνοντας τόσους επισκέπτες με αποτέλεσμα όχι μόνο να μην προστατευτεί το φυσικό περιβάλλον αλλά να καταπατηθεί με ολέθρια αποτελέσματα.
- Δημιουργία μεγάλου αριθμού ξενοδοχειακών συγκροτημάτων – καταλυμάτων – χώρων φιλοξενίας που αλλοιώνει τα φυσικά χαρακτηριστικά του τόπου.
- Λάθος ενημέρωση των ντόπιων κατοίκων περί ανάπτυξης οικοτουρισμού στην περιοχή τους με αποτέλεσμα την αξίωση παράλογων απαιτήσεων από μέρους τους με αποτέλεσμα την απογοήτευση και δημιουργίας γενικότερης σύγχυσης.
- Πρόσκαιρη απασχόληση των ντόπιων κατοίκων σε τουριστικές δραστηριότητες, εγκαταλείποντας τη σταθερή μέχρι πρότινος εργασία τους.
- Αλλοίωση της καθημερινότητας των κατοίκων σε περιπτώσεις που η περιοχή τους κηρυχθεί προστατευόμενη. Σε ορισμένες περιπτώσεις χρειάστηκε να απομακρυνθούν ακόμα και κάτοικοι με το προαναφερθέν πρόσχημα.
- Απαίτηση των ντόπιων κατοίκων για επιμήκυνση ή παράταση της επισκεψιμότητας με σκοπό την αποκόμιση μεγαλύτερων κερδών.

- Αποψίλωση περιβάλλοντος, οδοποιεία, ανέγερση περιττών κτιρίων
- Αυξημένος κίνδυνος μόλυνσης από τοπικές ασθένειες των επισκεπτών.
- Γενικότερος ελλειπής – άναρχος σχεδιασμός και προετοιμασία για την υποδοχή των επισκεπτών.
- Ηχορύπανση, φθορά μονοπατιών, απορρίματα, κίνδυνος πρόκλησης πυρκαγιάς, καταστροφές σε αρχαιολογικούς χώρους

Σε κάθε δράση υπάρχει και η ανάλογη αντίδραση. Η περίπτωση του τουρισμού είναι μία από τις χαρακτηριστικότερες περιπτώσεις στις οποίες η πρόκληση αρνητικών επιπτώσεων από τη συνολική τουριστική δράση είναι άμεση ιδίως σε περιπτώσεις που δεν τηρούνται οι αρχές που διέπουν τον οικότουρισμό. Είναι άλλωστε στη φύση του ανθρώπου να υπερβαίνει τα επιτρεπτά όρια, εθελήμενα και μη, παραβλέποντας τις μελλοντικές συνέπειες που μπορεί να έχουν οι πράξεις του. Η επιθυμία για αύξηση των κερδών αποτελεί συνήθως τη βασικότερη αιτία υπέρβασης της φέρουσας ικανότητας της περιοχής και αλλοίωσης του φυσικού περιβάλλοντος. Επιπλέον, κάθε προσπάθεια που επιχειρείται για αναδιαμόρφωση ενός φυσικού χώρου με σκοπό την αποτελεσματική αντιμετώπιση του όγκου των επισκεπτών οφείλει να γίνεται με συγκεκριμένα κριτήρια και με συγκεκριμένο πλάνο, τηρώντας μια σειρά αρχών που διέπουν τον οικότουρισμό σαν φαινόμενο. Η τήρηση τέτοιων αρχών μόνο θετικά αποτελέσματα θα αποφέρει, αφήνοντας ικανοποιημένους τόσο την τοπική κοινωνία και τους εμπλεκόμενους φορείς όσο και τους επισκέπτες της περιοχής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο – ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ & ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

3.1 Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Τη σημασία που έχει ο τουρισμός για την ελληνική οικονομία την έχουν εξάρει ουκ ολίγες φορές αρκετοί που ανήκουν είτε στον τουριστικό τομέα είτε σε διαφορετικούς τομείς. Αποτελούσε και θα αποτελεί τη βαριά βιομηχανία της χώρας, συνεισφέροντας τα μέγιστα στο ετήσιο ΑΕΠ, προσφέροντας πολλές θέσεις εργασίας και τη δυνατότητα σε ενδιαφερόμενους να αποκτήσουν ένα εισόδημα, έστω εποχιακό που σε άλλη περίπτωση δε θα έβρισκαν.

Έχοντας την τύχη η Ελλάδα να συγκεντρώνει στις τάξεις της φυσικά τοπία εξαιρετικής ομορφιάς, νησιωτικούς προορισμούς με θάλασσες εξαιρετικής καθαρότητας, ορεινές περιοχές με άγρια και παρθένα ομορφιά και έναν απίστευτα μεγάλο αριθμό πολιτιστικών μνημείων και αρχαιολογικών χώρων, είναι σε θέση να προσελκύσει επισκέπτες από όλα τα μήκη και πλάτη της γης, ανεξαρτήτου ηλικίας, φύλου, καταγωγής, κινήτρων και ειδικών ενδιαφερόντων. Ο τουρίστας που θα επισκεφθεί την Ελλάδα δείχνει ενδιαφέρον για το ιδανικό κατά κοινή ομολογία μεσογειακό της κλίμα που επιτρέπει την υποδοχή τουριστών καθ' όλη τη διάρκεια του έτους. Οι καλοκαιρινοί μήνες προφανώς απολαμβάνουν την μερίδα του λέοντος ως προς την επισκεψιμότητα, καθώς οι πλούσιες παραλίες της και οι ατελείωτες ακτογραμμές σε συνδυασμό με τα πεντακάθαρα νερά κατέχουν περίοπτη θέση ανάμεσα σε αντίστοιχες εξωτικών προορισμών, χωρίς αυτό να σημαίνει πως και κατά τους χειμερινούς μήνες οι τουρίστες δεν επιλέγουν την Ελλάδα και τους χειμερινούς προορισμούς (χιονοδρομικά κέντρα, ορεινές χιονισμένες περιοχές) για τις διακοπές τους.

Δεν είναι όμως οι κλιματολογικές συνθήκες ο μόνος παράγοντας για τον οποίο ο τουρίστας θα επισκεφθεί τη χώρα μας αλλά και μια σειρά ειδικών ενδιαφερόντων όπως είναι ο θαυμασμός για τον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό. Μαζί με τις χώρες της Κίνας και της Αιγύπτου, η Ελλάδα διαθέτει έναν εκ των αρχαιότερων πολιτισμών του οποίου ένθερμοι υποστηρικτές βρίσκονται σε όλον τον κόσμο. Αποτελεί τη γενέτειρα σχεδόν όλων των σημερινών επιστημών ιατρικών και μη, όπως επίσης και των δημοκρατικών αξιών που βρίσκουν εφαρμογή στις μέρες μας σε πολλές χώρες παγκοσμίως. Αντιλαμβάνεται κανείς πως μόνο με την αναφορά στις ιδανικές κλιματολογικές συνθήκες και στον περίφημο αρχαίο της πολιτισμό, η Ελλάδα διαθέτει δύο εκ των ισχυρότερων χαρτιών στην προσέλκυση τουριστών και στην συνεχόμενη αύξηση της συνολικής επισκεψιμότητας της, ενισχύοντας ακόμα περισσότερο την οικονομική δυναμική του ελληνικού τουρισμού, ακόμα και σε περιόδους μακράς ύφεσης και λιτότητας.

Και σε παγκόσμια όμως κλίμακα, ο τουρισμός αποτελεί για πολλές χώρες δυνατό χαρτί στην πίτα των εθνικών εισοδημάτων. Ιδίως οι χώρες με εύκρατα κλίματα και μορφολογία που ενθαρρύνει την προσέλκυση τουριστών, όπως για παράδειγμα δημοφιλή διεθνή νησιά (Μπαχάμες, Σεϋχέλες, Μαλδίβες κλπ.) έχουν αναγάγει το τουριστικό προϊόν και την προβολή – βελτίωση του σε πρωταρχικό μέλημα. Άλλες χώρες της Κεντρικής Ευρώπης όπως η Ελβετία ή η Αυστρία που διαθέτουν πιο ψυχρά κλίματα και ιδεατές ορεινές περιοχές με χιόνι και τα γραφικά ξύλινα σαλέ, αποτελούν τον νούμερο ένα προορισμό για τους λάτρεις του σκι ή του χειμερινού τουρισμού παγκοσμίως.

Άλλοι παράγοντες όπως η γεωγραφική θέση μιας περιοχής, το κόστος ζωής σε μια χώρα, οι συγκοινωνιακές της υποδομές και η γενικότερη οργάνωση των τουριστικών της υπηρεσιών, διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στα αναμενόμενα κέρδη που μπορεί να επιφέρει ο τουρισμός. Η προσαρμογή των τουριστών στην νοοτροπία της χώρας που επισκέπτονται και η ανταπόκριση τους στα οικονομικά δεδομένα της αγοράς της, είναι ένα σημείο που θα πρέπει να σημειωθεί καθώς η συμπεριφορά των κατοίκων μιας μεσογειακής χώρας από αυτή των κατοίκων μιας σκανδιναβικής, ενδεχομένως να παρουσιάζει σημαντικές παραλλαγές και να επηρεάσει την μελλοντική απόφαση του τουρίστα για το αν θα επισκεφθεί εκ νέου στο μέλλον μια χώρα με ανάλογα κοινωνικά χαρακτηριστικά. Η αγοραστική δύναμη των τουριστών επίσης διαφέρει από χώρα σε χώρα. Είναι βέβαιο πως ο τουρίστας που προέρχεται από τη Γερμανία δύναται να διαθέσει περισσότερα και με μεγαλύτερη άνεση χρήματα στη χώρα που θα επισκεφθεί από τα αντίστοιχα που δύναται να διαθέσει ο Έλληνας τουρίστας σε ενδεχόμενη επίσκεψη του σε γερμανικό προορισμό. Αυτή είναι μια παράμετρος που διαμορφώνει σε μεγάλο βαθμό την τουριστική αγορά – πελατεία που μπορεί να έχει μια χώρα. Δεν είναι άλλωστε τυχαίο πως οι βασικοί πελάτες της Ελλάδας στον τομέα του τουρισμού είναι παραδοσιακά Γερμανοί και Άγγλοι και τελευταίως και Ρώσοι, των οποίων τα εισοδήματα κυμαίνονται σταθερά σε υψηλά - ή σαφώς υψηλότερα των ελληνικών - εισοδήματα.

Σε ανταπόδοση όμως των χρημάτων που διαθέτει για τις διακοπές του ο τουρίστας, η παροχή των προσφερόμενων τουριστικών υπηρεσιών οφείλει να βρίσκεται σε υψηλά επίπεδα. Ένας ποιοτικός συνδυασμός υπηρεσιών που αφορά σε ταξιδιωτικά πρακτορεία, μέσα μεταφοράς, ξενοδοχειακά συγκροτήματα, εστιατόρια κλπ. οδηγεί στην ικανοποίηση του τουρίστα και συνεπώς στην αύξηση της επιθυμίας του για να επισκεφθεί εκ νέου τον προορισμό από τον οποίο έμεινε ευχαριστημένος. Η επαναληψιμότητα άλλωστε είναι κ ο απώτερος σκοπός του τουρισμού και πρέπει να επιδιώκεται συνολικά αποφεύγοντας την πρόσκαιρη και ευκαιριακή εκμετάλλευση του τουρίστα, θεωρώντας τον είτε ανίδεο είτε ευκολόπιστο. Ο σύγχρονος τουρίστας εξάλλου χαρακτηρίζεται από πλήρη ενημέρωση και πληροφόρηση των τόπων που επισκέπτεται και επιδιώκει την επίτευξη ποιοτικών διακοπών και ευγενικής αντιμετώπισης στο χώρο υποδοχής, σε αντίθεση με τα παλαιότερα πρότυπα τουρίστα που χαρακτηρίζονταν από σχετική άγνοια και αδιαφορία για το τι θα συναντήσει στον προορισμό που επέλεγε για τις διακοπές του.

Εικόνα 7 – Διακοπές σε ελληνικά νησιά

Δεν είναι λίγες οι φορές ιδίως κατά τα δύσκολα χρόνια της ύφεσης εξαιτίας της οικονομικής κρίσης που ο τουρισμός στάθηκε ο βασικότερος πυλώνας για την ελληνική οικονομία όταν όλοι οι άλλοι παραγωγικοί τομείς (μεταποίηση, εμπόριο, κατασκευές, γεωργία) έμοιαζαν να λυγίζουν υπό τις πιέσεις που υφίσταντο από τις τάσεις της διεθνούς αγοράς. Ο κλάδος του τουρισμού δεν αποτελεί έναν μεμονωμένο κλάδο αλλά συνδέεται με ένα γενικότερο φάσμα δραστηριοτήτων όπως τα καταλύματα, οι μεταφορές των τουριστών, οι υπηρεσίες των ταξιδιωτικών γραφείων, η διατροφή των τουριστών, τα καταστήματα αναμνηστικών κ.ά. Μια ολόκληρη αλυσίδα επομένως επιχειρήσεων, υπηρεσιών και απασχολούμενων στον τουρισμό από διάφορα πεδία επωφελούνται της τουριστικής κίνησης, αλλοδαπών και ημεδαπών τουριστών με αποτέλεσμα πολλά εισοδήματα να διανέμονται σε πολλές κατηγορίες, ενισχύοντας τοπικά και κατ' επέκταση εθνικά την ελληνική οικονομία.

Για να αποφύγουμε την μακρυγορία, θα αναφέρουμε ενδεικτικά πως το 2010 η άμεση επίδραση του τουριστικού φαινομένου στο ΑΕΠ της χώρας ανήλθε στα 15,2 δις ευρώ από τα οποία τα 14,6 αποτελούν συνέπεια της τουριστικής δαπάνης από ξένους και γηγενείς τουρίστες, μαζί με τα έσοδα που προέκυψαν από την πραγματοποίηση κρουαζιέρων. Για κάθε λοιπόν 1000 ευρώ τουριστικής δαπάνης το ακαθάριστο προϊόν της χώρας αυξάνεται κατά 2200 ευρώ προσεγγιστικά. Την μεγαλύτερη συνεισφορά προσφέρουν τα τουριστικά καταλύματα που με την εστίαση καλύπτει τα 2/3 της άμεσης επίδρασης⁸ του τουρισμού. Η έμμεση⁹ πάλι συνεισφορά του τουρισμού εκτιμάται σε 5,2 δις ευρώ.

Στον τομέα της αγοράς εργασίας (άμεσης και έμμεσης απασχόλησης) η συνεισφορά του τουρισμού εκτιμάται σε 446 χιλιάδες **εργαζόμενους** ενώ στο σύνολο της επίδρασης στην **απασχόληση** εκτιμάται σε 741 χιλιάδες.

Η συνεισφορά από τον τομέα των ταξιδιωτικών πρακτορειών και τις σχετικές ψυχαγωγικές – αθλητικές δραστηριότητες ανέρχεται περίπου στο 4% ενώ από το λιανικό εμπόριο στο 5%.

Σημαντική είναι επίσης η συνεισφορά από τις υπηρεσίες μεταφοράς, ιδίως των οδικών και θαλάσσιων ενώ μειωμένη είναι η συνεισφορά από τις αεροπορικές υπηρεσίες μεταφοράς, παρά το γεγονός ότι το αεροπλάνο αποτελεί και το κυριότερο μέσο μεταφοράς τουριστών στη χώρα. Η αύξηση του μαζικού τουρισμού σε συνδυασμό με τη μετακίνηση μεγάλου όγκου επιβατών μέσω ναυλωμένων πτήσεων charter εξηγεί την παραπάνω αντίφαση που ωστόσο θα πρέπει να απασχολήσει τους ιθύνοντες.

Αυξημένη ήταν και η συμβολή του τουρισμού στο ΑΕΠ και κατά τα επόμενα χρόνια. Το 2013 η συμμετοχή στο ΑΕΠ πλησίασε τα 16 δις ευρώ και την αμέσως επόμενη χρονιά ανήλθε στα 17 δις. Κατά την 5ετία δηλαδή της οικονομικής κρίσης, τα ποσοστά όχι μόνο δεν μειώθηκαν, επηρεασμένα από τη γενικότερη άσχημη οικονομική κατάσταση και την μείωση των εισοδημάτων των τουριστών, αλλά παρουσιάστηκαν και αυξημένα, γεγονός καθ' όλα ενθαρρυντικό.

⁸ Με τον όρο άμεση επίδραση εννοούμε κλάδους όπως υπηρεσίες καταλύματος, εστίασης, λιανικό εμπόριο, μεταφορές, ψυχαγωγία και διάφορες δραστηριότητες.

⁹ Η έμμεση επίδραση αφορά στην ανάγκη που προκύπτει από την μεριά των προμηθευτών για επιπρόσθετες εισροές προκειμένου να καλυφθεί η ζήτηση των προϊόντων που οι ίδιες παράγουν.

3.2 ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Έχοντας αναφέρει τα ευεργετικά αποτελέσματα του γενικότερου τουριστικού φαινομένου για τη χώρα μας και την οικονομία της, θα αναφερθούμε και στην αντίστοιχη συμβολή του οικότουρισμού σε αυτή. Μιας μορφής τουρισμού που αποτελεί στην ουσία παρακλάδι του τουρισμού Υπαίθρου, έχοντας φυσικά κοινό παρονομαστή την ύπαιθρο, την εξοχή. Οι αρνητικές επιπτώσεις που επιφέρει ο μαζικός τουρισμός και η ανάγκη του ανθρώπου για επαφή με το φυσικό στοιχείο, το οποίο στερείται πλήρως κυρίως ο πληθυσμός των μεγάλων αστικών κέντρων, αποτέλεσαν τους λόγους για την ανάπτυξη του οικότουρισμού σαν τουριστική επιλογή και την ολοένα αυξανόμενη τάση, διεθνώς και εγχώρια, για επίσκεψη σε οικότουριστικούς προορισμούς.

Σε χώρες του εξωτερικού ο οικότουρισμός αποτελεί ένα πολύ σημαντικό κομμάτι του γενικότερου τουριστικού κλάδου και γίνονται όλες οι απαραίτητες ενέργειες προκειμένου να βελτιωθούν οι υποδομές και οι συνθήκες υποδοχής των οικότουριστών, χωρίς να αλλοιώνονται τα φυσικά χαρακτηριστικά της περιοχής. Ενδεικτικό της μεγάλης ζήτησης που τυγχάνει ο οικότουρισμός διεθνώς, αποτελεί το γεγονός πως οι προστατευόμενες οικότουριστικές περιοχές σε όλον τον πλανήτη συγκεντρώνουν προσεγγιστικά 8 δισεκατομμύρια επισκέψεις ετησίως. Φυσικά, σε κάθε επισκέπτη αντιστοιχούν περισσότερες από μια επισκέψεις. Στις προς επίσκεψη περιοχές δεν προσμετρώνται προστατευόμενες περιοχές με έκταση μικρότερη των 100 στρεμμάτων όπως και οι θαλάσσιες προστατευόμενες περιοχές που σε αντίθετη περίπτωση θα είχαμε ακόμα μεγαλύτερα ποσοστά οικότουριστικών επισκέψεων.

Μεγάλο κομμάτι από τη συνολική επισκεψιμότητα συγκεντρώνουν οι Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής με 2,5 δισεκατομμύρια επισκέψεις σε οικότουριστικούς προορισμούς και η Κίνα με 1 δισεκατομμύριο επισκέψεις. Τα ποσοστά αυτά επισκεψιμότητας έχουν και το ανάλογο οικονομικό όφελος που μεταφράζεται εν προκειμένω σε εκατοντάδες δις ευρώ / δολάρια. Αυτό με τη σειρά του μεταφράζεται σε μεγάλη οικονομική ενίσχυση της οικονομίας του τοπικού πληθυσμού και της τοπικής κοινωνίας.

Δεν είναι λίγοι οι ερευνητές που υποστηρίζουν πως ο οικότουρισμός σε διεθνές επίπεδο παρουσιάζει μεγαλύτερη και ταχύτερη ανάπτυξη από όσο η τουριστική βιομηχανία στο σύνολο της σε σημείο που να παρουσιάζει ποσοστά άνω του 10% στην πίτα της παγκόσμιας τουριστικής αγοράς. Ορμώμενοι από το γεγονός ότι η στροφή σε φυσικούς προορισμούς είναι σε θέση να προσελκύσει όλες τις ηλικιακές ομάδες και να τους παρέχει ποιοτικές υπηρεσίες και τις ανάλογες δραστηριότητες, οι ερευνητές βασίζονται σε αυτό την εκτίμησή τους και σε μεγάλο ποσοστό επιβεβαιώνονται καθώς οι μέχρι πρότινος ενδείξεις αυτό καταμαρτυρούν. Ενδεχομένως πάντως οι προορισμοί που χαρακτηρίζονταν πριν από μερικά χρόνια ως αμιγώς οικότουριστικοί να έχουν υποστεί αρκετές τροποποιήσεις με σκοπό της αύξηση της επισκεψιμότητας σε σημείο που να έχουν αποκτήσει πλέον χαρακτηριστικά οργανωμένου τουρισμού με αποτέλεσμα να δημιουργηθεί εκ νέου πρόβλημα στην ερευνητική καταγραφή περί αυξημένης ανάπτυξης του καθαρά οικότουριστικού φαινομένου. Υπάρχει βέβαια και η αντίθετη άποψη πως η ανάπτυξη του οικότουρισμού θα πρέπει να προσμετράται και να εκτιμάται σε τοπικό και όχι σε γενικό επίπεδο, εξαιτίας και του λόγου που μόλις αναφέρθηκε.

Γίνεται επομένως κατανοητό πως ο οικοτουρισμός σε διεθνές και σε ελληνικό επίπεδο, αποτελεί έναν τομέα εισροής χρημάτων στη χώρα που πραγματοποιείται. Ο,τιδήποτε αποφέρει οικονομικά οφέλη σε μια περιοχή και κατ' επέκταση σε μια χώρα, οφείλει να προστατεύεται, να συντηρείται και να βελτιώνεται, χωρίς να υπερβαίνεται η φέρουσα ικανότητα της περιοχής που μελλοντικά μπορεί όχι μόνο να μην αποβεί ευεργετική προς την αύξηση των κερδών αλλά να λειτουργήσει εξοντωτικά ως προς την απολαβή και των ήδη υπάρχοντων. Σε περιπτώσεις όμως που η φέρουσα ικανότητα μιας περιοχής δεν υπερβαίνεται και τηρούνται οι βασικές αρχές του οικοτουρισμού, η όλη δραστηριότητα είναι σε θέση να επιφέρει μια σειρά θετικών οικονομικών επιπτώσεων οι οποίες είναι οι εξής:

- **Νέες θέσεις εργασίας:** Αποτελεί ίσως το μεγαλύτερο κοινωνικό – οικονομικό όφελος από τη γενικότερη δραστηριότητα του οικοτουρισμού. Η απασχόληση των κατοίκων των οικοτουριστικών περιοχών μπορεί να αγγίξει υψηλά ποσοστά είτε εποχικά είτε και για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα, ανάλογα και με την εποχικότητα της ζήτησης. Σε περιόδους οικονομικής κρίσης και υψηλών ποσοστών ανεργίας, ο οικοτουρισμός είναι σε θέση να προσφέρει εργασία – απασχόληση και ένα εισόδημα το οποίο ενδεχομένως να είναι και αυτό το οποίο θα συντηρήσει ένα ολόκληρο νοικοκυριό. Οι ντόπιοι κάτοικοι ασχέτως εάν είναι απόφοιτοι τουριστικών σχολών και ειδικευσης, μπορούν να απασχοληθούν σε διάφορα πόστα, όπως αυτό σε Κέντρα Πληροφόρησης που αποτελεί και έναν νευραλγικό και υπεύθυνο τομέα, ύστερα από σχετική εκπαίδευση με σκοπό τον σωστό κατατοπισμό και ενημέρωση των επισκεπτών για τον προορισμό. Εκτός αυτού, ένα ακόμα πόστο στο οποίο απαιτείται προσωπικό είναι και το κομμάτι των Φορέων Διαχείρισης Προστατευόμενων περιοχών που αφορά περιοχές που έχουν κηρυχθεί ως προστατευόμενες και έχουν ενταχθεί στο πρόγραμμα Natura 2000. Εξίσου σημαντική είναι η εκπαίδευση του ανθρώπινου δυναμικού και σε αυτόν τον τομέα.

Εμπλεκόμενοι φορείς όπως Μη Κυβερνητικές Περιβαλλοντικές Οργανώσεις, Επιχειρήσεις της Αυτοδιοίκησης, ιδιωτικός τομέας κλπ. είναι τομείς τους οποίους θα στελεχώσουν ντόπιοι κάτοικοι, μιας και αποτελούν εξαιρετικά ενεργούς φορείς κατά τη διάρκεια πραγματοποίησης οικοτουρισμού στις εκάστοτε περιοχές. Η κάλυψη θέσεων εργασίας όμως δε σταματά εδώ. Θέσεις εργασίας παρέχουν και τομείς που θα έχουν σχέση με την ανάδειξη των προστατευόμενων περιοχών και σχετικών δραστηριοτήτων σε αυτές αλλά και ενέργειες για την προστασία των φυσικών πόρων της περιοχής (διανομή διαφημιστικών φυλλαδίων και υλικού, κέντρα παροχής αθλητικού εξοπλισμού για ορειβασία, καγιάκ κλπ.).

Εκτός των προαναφερθέντων πόστων για εργασία, τα οποία μπορούν να καλυφθούν και από άτομα μη καταρτισμένα σε τουριστικά θέματα, υπάρχουν και ορισμένα άλλα τα οποία προαπαιτούν την ειδικευση σε τουριστικά – οικοτουριστικά ζητήματα. Τέτοιοι τομείς είναι τα ταξιδιωτικά πρακτορεία και οι tour operators που θα ασχοληθούν με την προώθηση οικοτουριστικών προορισμών και θα χρειαστεί στελέχωση από άτομα που θα αναλάβουν την διαμόρφωση του οικοτουριστικού προϊόντος προς διάθεση και την προώθηση – πώληση του σε ενδιαφερόμενους πελάτες, είτε δια ζώσης είτε μέσω διαδικτυακών υπηρεσιών.

- **Ενίσχυση τοπικής οικονομίας:** Άμεση οικονομική συνέπεια από την απασχόληση του ντόπιου πληθυσμού σε διάφορα πόστα εργασίας είναι φυσικά η γενικότερη ενίσχυση της τοπικής οικονομίας και η αύξηση των εισοδημάτων των τοπικών νοικοκυριών. Το χρήμα θα πραγματοποιήσει κύκλο όπως λέγεται και θα παραμείνει εντός των ορίων της τοπικής οικονομίας – κοινωνίας. Η τοπική οικονομία επιπλέον ενισχύεται και από τη διάθεση των χρημάτων των επισκεπτών. Ο επισκέπτης που θα επισκεφθεί έναν φυσικό προορισμό θα διαθέσει αρκετά χρήματα για την παραμονή του σε καταλύματα, για τη διατροφή του σε εστιατόρια και παραδοσιακές ταβέρνες και για τη συμμετοχή του σε αθλητικές δραστηριότητες. Η δε μακρά παραμονή του και ο αριθμός των ατόμων που θα τον συνοδεύει (οικογένειες, αθλητικοί σύλλογοι), θα αποφέρει ακόμα μεγαλύτερα έσοδα για τον τόπο. Σε περίπτωση δε που ο επισκέπτης μείνει ικανοποιημένος από τις παροχές και τις υπηρεσίες που του προσφέρθηκαν, θα προτιμήσει να επισκεφθεί ξανά τον τόπο, ακόμα και εντός του ίδιου έτους ή και να μεταφέρει τη συνολική του εμπειρία σε οικείους του (επαναληψιμότητα τουρισμού¹⁰).
- **Δημιουργία υποδομών:** Προκειμένου να εξυπηρετηθεί ο μεγάλος όγκος επισκεπτών και να είναι ευχάριστη η διαμονή τους, είναι απαραίτητη η ύπαρξη σχετικών υποδομών στην περιοχή. Η ύπαρξη ή η δημιουργία εάν χρειαστεί καταλυμάτων, εστιατορίων, κέντρων ψυχαγωγίας και άλλων υπηρεσιών, αναβαθμίζει ποιοτικά την περιοχή και προσφέρει όπως προαναφέραμε και πολλές θέσεις εργασίας. Προϋπόθεση φυσικά είναι η όλη διαδικασία δημιουργίας υποδομών να γίνεται στα πλαίσια αναβάθμισης της περιοχής χωρίς να αποσκοπεί καθαρά στην επίτευξη κέρδους αλλοιώνοντας το φυσικό περιβάλλον και τα χαρακτηριστικά της περιοχής. Βασικός στόχος οφείλει να είναι η προσέλκυση επισκεπτών προκειμένου να απολαύσουν την πανίδα και χλωρίδα της περιοχής και τα ιδιαίτερα φυσικά μορφολογικά της που με την ύπαρξη των απαραίτητων και όχι υπεράριθμων και ανάρχως δομημένων υποδομών θα εξυπηρετεί τις ανάγκες του εισερχόμενου όγκου επισκεπτών.
- **Επενδύσεις ξένων επιχειρηματιών:** Οι περιοχές που παρουσιάζουν αξιόλογο φυσικό περιβάλλον (πανίδα, χλωρίδα, δάση, λίμνες κλπ.) δεν προσελκύουν μόνο το ενδιαφέρον επισκεπτών αλλά και ξένων επιχειρηματιών που επιθυμούν να επενδύσουν σε τέτοιες περιοχές με την μορφή τουριστικών καταλυμάτων, φυσικών πάρκων, καταστημάτων σίτισης κ.ά. Σε τέτοιες περιπτώσεις που ο επενδυτής αποτελεί και ισχυρό όνομα στην τουριστική αγορά, τα οφέλη είναι πολλά καθώς εκτός της δημιουργίας θέσεων εργασίας, η περιοχή προβάλλεται σε διεθνές επίπεδο και διαφημίζεται σε ενδεχόμενους ενδιαφερόμενους οικότουρίστες. Πολλοί είναι αυτοί που δίνουν σημασία στην επωνυμία μιας επιχείρησης, το λεγόμενο brandname, καθώς γνωρίζουν πως αναλόγου ποιότητας θα είναι και οι παρεχόμενες υπηρεσίες.

¹⁰ Βασικό μέλημα κάθε τουριστικού προορισμού είναι η επαναληψιμότητα. Το να επισκεφθεί δηλαδή ο τουρίστας τον ίδιο προορισμό για 2^η και 3^η φορά ή κάποιον παρόμοιο τουρισμό εντός της ίδιας χώρας. Σε διαφορετικές περιπτώσεις ευκαιριακής εκμετάλλευσης του τουρίστα, ο θεσμός του τουρισμού παρουσιάζει σημαντικά προβλήματα και ζημιώνονται οι τοπικές οικονομίες.

- **Χρηματοδότηση από Ε.Ε. για δημιουργία υποδομών – ενίσχυση οικότουριστικών περιοχών:** Εκτός των ενδεχόμενων ξένων επενδυτών, υπάρχουν και ειδικά ευρωπαϊκά προγράμματα που επιδοτούν οικότουριστικές περιοχές σε όλες τις χώρες της Ευρώπης. Ούσα ευαισθητοποιημένη σε θέματα περιβαλλοντικής προστασίας η Ε.Ε., (πρόγραμμα Natura 2000) ενισχύει οικονομικά περιοχές που περιλαμβάνουν ιδιαίτερη βιοποικιλότητα και φυσικό κάλος, με σκοπό την ποιοτική τους αναβάθμιση και την ανάδειξη τους σε οικότουριστικούς διεθνείς προορισμούς.
- **Δημιουργία ταξιδιωτικών πρακτορείων εναλλακτικού τουρισμού:** Τα ταξιδιωτικά πρακτορεία εναλλακτικού τουρισμού αποτελούν μειονότητα σε σύγκριση με αυτά του οργανωμένου τουρισμού. Η αύξηση της οικότουριστικής ζήτησης έχει ως αποτέλεσμα τη δημιουργία περισσότερων εξειδικευμένων γραφείων εναλλακτικού τουρισμού, ελληνικών και μη, τα οποία προωθούν οικότουριστικές περιοχές και συμβάλουν στην προβολή τους και στην προσέλκυση επισκεπτών από την Ελλάδα και από ξένες χώρες. Όλο αυτό συνεπάγεται προφανώς την αύξηση της επισκεψιμότητας και κατ' επέκταση την αύξηση των κερδών των προς επίσκεψη περιοχών.
- **Καθιέρωση ετήσιων συνεδρίων – events περιβαλλοντικών συλλόγων:** Ο οικότουρισμός παρέχει τη δυνατότητα σε οργανώσεις και περιβαλλοντικούς συλλόγους ορειβατών, πεζοπόρων, φυσιολατρών κλπ. ελληνικών και ξένων να διοργανώνουν ετήσιες συναντήσεις σε οικότουριστικές περιοχές με αντικείμενο συζήτησης την προστασία των φυσικών πόρων και τις εξελίξεις για αυτό και τη συμμετοχή σε δραστηριότητες όπως ορειβασία, πεζοπορία, ράφτινγκ κ.ά. Η προσέλκυση οργανώσεων από όλο τον κόσμο αποτελεί την καλύτερη και πιο ζωντανή διαφήμιση και προβάλλει την περιοχή αυξάνοντας τον αριθμό των επισκεπτών και των χρημάτων που θα διαθέσουν κατά την παραμονή τους.
- **Προβολή οικότουριστικών προορισμών από τον ΕΟΤ:** Ο ΕΟΤ αποτελεί για τη χώρα τον βασικότερο φορέα προβολής των ελληνικών (οικο)τουριστικών προορισμών. Η προβολή – διαφήμιση των ελληνικών προστατευόμενων περιοχών και των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών τους σε Έλληνες και ξένους ενδιαφερόμενους, αποτελεί τον καλύτερο "κράχτη" για να τους προσελκύσει στο να τους επισκεφθούν. Εάν αυτή η προβολή πραγματοποιηθεί δε μέσω του διαδικτύου, το οποίο αποτελεί το δημοφιλέστερο μέσο ενημέρωσης πλέον, τα αποτελέσματα θα είναι ακόμα θετικότερα. Η προβολή άλμπουμ φωτογραφιών ή βίντεο των περιοχών φυσικού κάλους, συνοδευμένα από επεξηγηματικό κείμενο σχετικά με ιστορικά στοιχεία, τρόπους καθοδήγησης των επισκεπτών στις περιοχές και σχετικών τιμών, τραβάει την προσοχή του τουρίστα και του δημιουργεί αίσθημα για επίσκεψη. Μια εκσυγχρονισμένη ηλεκτρονική πλατφόρμα στον ηλεκτρονικό τόπο του ΕΟΤ συνεπώς μπορεί να συμβάλει τα μέγιστα στην αύξηση της επισκεψιμότητας των ελληνικών οικότουριστικών περιοχών.

- **Δημιουργία – αύξηση ζήτησης για τοπικά αγροτικά προϊόντα:** Όπως έχουμε προαναφέρει, μια περιοχή μπορεί να παρουσιάζει ενδιαφέρον σαν οικότουριστικός προορισμός λόγω της ιδιαίτερης πανίδας ή χλωρίδας που διαθέτει. Πολλές περιοχές διαθέτουν μοναδικής ποιότητας αγροτικά προϊόντα με τα οποία έρχονται σε επαφή οι επισκέπτες κατά την παραμονή τους στην περιοχή. Πολλοί είναι αυτοί που έχουν εκδηλώσει ενδιαφέρον για την αγορά τέτοιων προϊόντων, αναγνωρίζοντας τη θρεπτική τους αξία και την ποιότητα τους. Συνεπώς μπορεί να δημιουργηθεί ή εάν ήδη υπάρχει να αυξηθεί η ζήτηση για αγροτικά τοπικά προϊόντα σε πανελλαδικό και διεθνές επίπεδο. Το όλο αυτό εγχείρημα θα μπορούσε να συνδυαστεί και με τη δημιουργία σχετικών κέντρων διατροφής στις περιοχές αυτές που θα προσφέρουν πληροφορίες σχετικά με τις ιδιότητες και τις τιμές των προϊόντων.
- **Δημιουργία καταστημάτων ντόπιων βιοτεχνικών προϊόντων:** Εκτός των τοπικών αγροτικών προϊόντων, ο επισκέπτης θα έρθει σε επαφή και με άλλα τοπικά προϊόντα, όπως είδη λαϊκής τέχνης (κοσμήματα, κεραμικά, μαγειρικά σκεύη κλπ.) για τα οποία μπορεί επίσης να εκδηλώσει ενδιαφέρον. Η δημιουργία καταστημάτων με τέτοια είδη θα εξυπηρετούσε αυτή την ανάγκη και θα προέβαλε ακόμα περισσότερο τα τοπικά προϊόντα, προσφέροντας παράλληλα θέσεις εργασίας.
- **Ανάπτυξη δικτύων εθνικών και διεθνικών συνεργασιών:** Χρήσιμη είναι και η ύπαρξη διάφορων forums στα οποία οι συμμετέχοντες ανταλλάσσουν απόψεις σχετικά με οικότουριστικούς προορισμούς που έχουν επισκεφθεί, παροτρύνοντας και άλλους να πράξουν ανάλογα. Σε περίπτωση που η ανταλλαγή απόψεων πραγματοποιείται μεταξύ συμμετεχόντων διαφορετικών χωρών, το ενδιαφέρον είναι ακόμα μεγαλύτερο. Η όλη διαδικασία αποτελεί ζωντανή διαφήμιση και προβολή των περιοχών για οικότουρισμό και η μεταφορά ευχάριστων εμπειριών από οικότουριστικές δραστηριότητες ενθαρρύνουν την προσέλκυση επισκεπτών από την Ελλάδα και το εξωτερικό.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ο τομέας του τουρισμού αποτελεί σε διεθνή κλίμακα ένα από τα πιο δυνατά χαρτιά για την οικονομία κάθε χώρας. Ειδικά για την Ελλάδα, είναι η βαριά της βιομηχανία, ο τομέας που παρουσίασε αυξητικές τάσεις ακόμα και σε περιόδους βαθιάς ύφεσης για τη χώρα. Ο οικότουρισμός δε, που είναι και η μορφή εναλλακτικού τουρισμού που εξετάσαμε, αποτελεί την πιο ταχέως αναπτυσσόμενη μορφή μη οργανωμένου τουρισμού παγκοσμίως. Στη χώρα μας τα σημάδια είναι ενθαρρυντικά αλλά όχι αρκούντως ευμεγέθη ώστε να πούμε με βεβαιότητα πως θα αποτελέσει το επόμενο μεγάλο στοίχημα στο κομμάτι της τουριστικής ανάπτυξης, τουλάχιστον άμεσα παρά το γεγονός ότι η χώρα μας προσφέρεται απλόχερα για την πραγματοποίηση οικότουρισμού, με πολλές περιοχές φυσικού κάλους και σπάνιας βιοποικιλότητας.

Η αποστροφή για μαζικό τουρισμό εξαιτίας των αρνητικών του επιπτώσεων στο περιβάλλον και η επιθυμία του τουρίστα για επαφή με το φυσικό στοιχείο (κυρίως των κατοίκων αστικών κέντρων) αποτελούν τους κυριότερους λόγους για την αύξηση της οικότουριστικής κίνησης. Ο οικότουρισμός διέπεται από μια σειρά κανόνων και εντολών που θα πρέπει απαραίτητως να τηρούνται προκειμένου να προστατευθεί το φυσικό περιβάλλον και η χλωρίδα – πανίδα – καθημερινή ζωή των ντόπιων κατοίκων της εκάστοτε περιοχής και να μην αποκτήσει ο οικότουρισμός χαρακτηριστικά μαζικού τουρισμού. Να μην υπερβαίνεται με άλλα λόγια η φέρουσα ικανότητα κάθε προορισμού, στην οποία αναφερθήκαμε εκτενώς. Το προφίλ των συμμετεχόντων σε οικότουριστικές δραστηριότητες περιλαμβάνει από μαθητές έως συνταξιούχους ή νεαρότερης ηλικίας άτομα και φυσιολατρικούς συλλόγους που επιθυμούν την επαφή με τη φύση.

Ο οικότουρισμός διαφέρει από τον μαζικό τουρισμό σε πολλά σημεία. Ο οικότουρισμός δίνει έμφαση στο φυσικό στοιχείο και στην προστασία του περιβάλλοντος, στην προστασία της ζωής της περιοχής και των κατοίκων και στην ανάπτυξη αθλητικών και μη δραστηριοτήτων στις οποίες ο τουρίστας συμμετέχει με προθυμία. Ξεφεύγει από το τρίπτυχο “ήλιος – άμμος – θάλασσα” και δίνει τη δυνατότητα στον τουρίστα να γνωρίσει νέους φυσικούς προορισμούς, να έρθει σε επαφή με τους κατοίκους, να δει από κοντά σπάνια ζώα και φυτά στο φυσικό τους περιβάλλον και να ξεφύγει πραγματικά από την κουραστική και αγχώδη καθημερινότητα των μεγαλοαστικών κέντρων. Πραγματοποιείται κατά μόνας ή 2 και άνω ατόμων και βάζει τον ενδιαφερόμενο στη διαδικασία να ενημερωθεί πριν από το ταξίδι του για τον τόπο που θα επισκεφθεί και τις δραστηριότητες που θα αναπτύξει κατά την παραμονή του.

Εξίσου σημαντική είναι επιπλέον και η γενικότερη συμβολή του οικότουρισμού στην ελληνική οικονομία. Η μεγαλύτερη συμβολή του έγκειται στη δημιουργία νέων και σχετικά πολλών θέσεων εργασίας. Οι ντόπιοι κάτοικοι κυρίως έχουν τη δυνατότητα να απασχοληθούν σε κέντρα πληροφόρησης, μη κυβερνητικές οργανώσεις και ταξιδιωτικά πρακτορεία εναλλακτικού τουρισμού και να εξασφαλίσουν ένα καλό εισόδημα σε καιρούς οικονομικής κρίσης. Η τοπική οικονομία ενδυναμώνεται από τα χρήματα που αφήνουν στον τόπο οι επισκέπτες και από τις όποιες επενδύσεις λάβουν χώρα στην περιοχή, καταλυμάτων, τοπικών καταστημάτων, εστιατορίων κλπ. Η αυξημένη επισκεψιμότητα οικότουριστών αποτελεί ζωντανή διαφήμιση για την περιοχή και ενισχύει την εικόνα της πανελλαδικά και διεθνώς που με τη σειρά της οδηγεί στη δημιουργία περισσότερων ταξιδιωτικών γραφείων που προωθούν οικότουριστικούς προορισμούς. Οικότουρίστες από όλο τον κόσμο μπορούν να ανταλλάσσουν απόψεις και να παροτρύνουν αλλήλους να επισκεφθούν κάποιον ελληνικό οικότουριστικό προορισμό από τον οποίο αποκόμισαν θετικές εμπειρίες. Εάν σε όλα αυτά προσθέσουμε και τη δυνατή χρηματοδότηση από την Ε.Ε. για την ανάπτυξη περιοχών με φυσικά χαρακτηριστικά ή την περαιτέρω βελτίωση των ήδη υπάρχουσών, συμπεραίνουμε την επί μέρους σημαντική συμβολή του οικότουρισμού σε αρκετές κατηγορίες που εντάσσονται γενικότερα στην ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΠΑΡΚΟΥ ΔΑΔΙΑΣ - ΛΕΥΚΙΜΗΣ - ΣΟΥΦΛΙΟΥ

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Το Εθνικό Πάρκο Δάσους Δαδιάς-Λευκίμης-Σουφλίου¹¹ βρίσκεται στο μέσο του νομού Έβρου σε έκταση 428.000 στρ, από τα οποία τα 72.900 στρ. είναι αυστηρά προστατευόμενη ζώνη. Κατέχει ξεχωριστή γεωγραφική θέση σε διεθνές επίπεδο, καθώς βρίσκεται στο σταυροδρόμι μεταξύ Ασίας, Ευρώπης και Αφρικής και κοντά στον ανατολικότερο μεταναστευτικό διάδρομο πολλών ειδών πουλιών. Η εκτατική χρήση της γης από τον άνθρωπο στο βάθος των αιώνων έχει οδηγήσει στη διαμόρφωση ενός πλούσιου μωσαϊκού τοπίων με πολλές εναλλαγές. Τα διάκενα που δημιουργήθηκαν από διαταράξεις, όπως βόσκηση, υλοτομίες αλλά και μικρής έκτασης και έντασης πυρκαγιές κατά το παρελθόν, καθορίζουν την ύπαρξη και επιβίωση των περισσότερων αρπακτικών πουλιών, παρέχοντας ευκολότερη πρόσβαση στην τροφή τους.

Στην περιοχή έχουν καταγραφεί συνολικά 360-400 είδη φυτών, από τα οποία 25 είδη είναι ορχιδέες, 104 είδη πεταλούδων, 12-13 είδη αμφιβίων, 29 είδη ερπετών και 60-65 είδη θηλαστικών, εκ των οποίων 24 είναι νυχτερίδες. Επιπλέον, τα ιδιαίτερης αισθητικής τοπία με βραχώδεις σχηματισμούς, ρυάκια και ποτάμια, τα ενδημικά φυτά και τα σημεία γεωλογικού ενδιαφέροντος της περιοχής είναι υψηλής οικολογικής αξίας. Η οικολογική αξία του Δάσους Δαδιάς επισημάνθηκε το 1970 από Ευρωπαίους επιστήμονες, το 1980 η περιοχή ανακηρύχθηκε προστατευόμενη και από το 2006 έχει χαρακτηριστεί ως Εθνικό Πάρκο. Πλέον αποτελεί ένα από τα λίγα καταφύγια σπάνιων αρπακτικών πουλιών σε όλη την Ευρώπη, ενώ εδώ συναντάται ο μοναδικός αναπαραγόμενος πληθυσμός Μαυρόγυπα στα Βαλκάνια.

ΧΛΩΡΙΔΑ

Η περιοχή του Εθνικού Πάρκου παρουσιάζει μια πλούσια και πολύμορφη χλωρίδα με είδη χαρακτηριστικά της ευμεσογειακής και παραμεσογειακής ζώνης βλάστησης. Στο μεγαλύτερο τμήμα της, καλύπτεται από δασική βλάστηση, η σύνθεση της οποίας είναι αποτέλεσμα της επίδρασης του κλίματος, της γεωμορφολογίας, των εδαφικών συνθηκών και της γειτνίασης με τον ποταμό Έβρο. Η βλάστηση συγκροτείται κυρίως από μαύρη πεύκη (*Pinus nigra*) και τραχεία πεύκη (*Pinus brutia*) σε μίξη με δρύες (*Quercus spp.*) και άλλα φυλλοβόλα είδη, καθώς και από θαμνώνες μακκίας βλάστησης.

Στο κέντρο και στα ανατολικά του Εθνικού Πάρκου συναντάμε δάση κωνοφόρων, στα οποία κυριαρχεί η τραχεία Πεύκη (*Pinus brutia*) και δευτερευόντως η Μαύρη Πεύκη (*Pinus nigra*), ενώ τα φυλλοβόλα, τα μικτά δάση και η μακία βλάστηση καλύπτουν μικρή μόνο έκταση. Αντιθέτως, στα βόρεια και στα νοτιοδυτικά κυριαρχούν τα αμιγή δάση δρυός, με είδη όπως η Πλατύφυλλη δρυς (*Quercus frainetto*), το Τσέρο (*Q. cerris*) και η Χνοώδης δρυς (*Q. pubescens*), τα οποία έχουν υποστεί έντονη υλοτομία στο παρελθόν. Στις ενδιάμεσες ζώνες συναντάμε μικτά δάση Πεύκης - Δρυός. Σκληρόφυλλοι θάμνοι όπως η Αγριοκουμαριά

¹¹ Πηγή (<http://dadia-np.gr/>)

(*Arbutus andrachne*), το Φυλλίκι (*Phillyrea latifolia*), το Ρείκι (*Erica arborea*) και η Λαδανιά (*Cistus incanus*) συναντώνται κυρίως στα νοτιοδυτικά του Εθνικού Πάρκου.

Όσον αφορά την παραποτάμια βλάστηση, κυριαρχεί το κοινό σκλήθρο (*Alnus glutinosa*), ενώ αλλού κυριαρχούν η Ιτιά (*Salix* spp.), η Λεύκα (*Populus nigra*) και τα Αλμυρίκια (*Tamarix* spp.).

Στο Εθνικό Πάρκο μέχρι σήμερα έχουν καταγραφεί 360-400 είδη φυτών. Ανάμεσά τους βρίσκουμε δύο είδη ενδημικά της Ελλάδας (*Minuartia greuteriana* και *Onosma kittanae*), καθώς και τρία σπάνια είδη (*Cephalanthera epipactoides*, *Salix xanthicola* και *Zygophyllum album*). Είκοσιεννέα είδη φυτών τελούν υπό καθεστώς προστασίας, ενώ αξιοσημείωτη είναι η παρουσία 25 ειδών ορχιδέας καθώς και του *Eriolobus trilobatus*, ενός σπάνιου είδους Αγριομηλιάς με πολύ περιορισμένη εξάπλωση.

ΠΑΝΙΔΑ

Το Εθνικό Πάρκο είναι παγκοσμίως γνωστό για την ποικιλότητα των αρπακτικών πουλιών του. Εδώ έχουν παρατηρηθεί 36 από τα 38 είδη ημερόβιων αρπακτικών πουλιών της Ευρώπης. Είναι ιδιαίτερα εντυπωσιακό το γεγονός ότι στην περιοχή απαντώνται ταυτόχρονα 3 από τα 4 είδη γύπα της Ευρώπης: ο Μαυρόγυπας (*Aegypius monachus*), ο Ασπροπάρης (*Neophron percnopterus*) και το Όρνιο (*Gyps fulvus*). Οι γύπες, σε αντίθεση με τα υπόλοιπα αρπακτικά πουλιά που κυνηγούν τη λεία τους, είναι πτωματοφάγοι. Εκτός από τους γύπες, στα είδη των ημερόβιων αρπακτικών πουλιών του Εθνικού Πάρκου συμπεριλαμβάνονται είδη σημαντικά για την ελληνική πανίδα αρκετά από τα οποία, σύμφωνα με το Κόκκινο Βιβλίο της ελληνικής πανίδας, έχουν χαρακτηριστεί ως “κρισίμως κινδυνεύοντα” ή “κινδυνεύοντα”.

Εκτός από τα αρπακτικά, στην περιοχή έχουν παρατηρηθεί περίπου 166 είδη πουλιών, εκ των οποίων 2 έχουν χαρακτηριστεί ως κινδυνεύοντα για την Ελλάδα, ο Μαυροπελαργός (*Ciconia nigra*) και η Καμπίσια Πέρδικα (*Perdix perdix*), ενώ άλλα 10 έχουν χαρακτηριστεί ως “σχεδόν απειλούμενα” και 5 ως “τρωτά”. Ιδιαίτερα η παρουσία του Μαυροπελαργού θεωρείται πολύ σημαντική, καθώς τα 30-35 ζευγάρια που φωλιάζουν στην περιοχή αποτελούν σημαντικό ποσοστό του αναπαραγόμενου πληθυσμού του είδους στη χώρα μας.

Σε γενικές γραμμές τα αρπακτικά πουλιά (συμπεριλαμβανομένων των γυπών), καθώς και πολλά μικρά πουλιά που τρέφονται με έντομα ευνοούνται από περιοχές με εναλλαγές στο τοπίο, καθώς μπορούν να εντοπίζουν εύκολα την τροφή τους στις ανοιχτές εκτάσεις και ταυτόχρονα να βρίσκουν περιοχές με δέντρα για φώλιασμα και κάλυψη.

Θηλαστικά

Στο Εθνικό Πάρκο Δάσους Δαδιάς-Λευκίμης-Σουφλίου έχουν παρατηρηθεί συνολικά 60-65 είδη θηλαστικών περίπου. Από τα πιο εντυπωσιακά είναι το Ζαρκάδι (*Capreolus capreolus*) το οποίο μπορεί κανείς να συναντήσει κατά την περιήγησή του αν είναι τυχερός. Εξίσου εντυπωσιακή είναι και η απειλούμενη Βίδρα (*Lutra lutra*) η οποία απαντάται κυρίως κατά μήκος των ρεμάτων, καθώς και ο Λύκος (*Canis lupus*), η Αγριόγατα (*Felis silvestris*), το Αγριογούρουνο (*Sus scrofa*), το Πετροκούναβο (*Martes foina*), η Νυφίτσα (*Mustela nivalis*) και ο Ασβός (*Meles meles*). Πέρα από τα μεγάλα θηλαστικά όμως πολύ σημαντικά είναι και

τα μικρά τρωκτικά, τα οποία βρίσκονται σε αφθονία και αποτελούν βασική πηγή τροφής για τα αρπακτικά πουλιά. Σημαντική είναι επίσης και η παρουσία 24 ειδών νυχτερίδων στο Εθνικό Πάρκο. Έξι τουλάχιστον από αυτά τα είδη απαντώνται με σημαντικούς πληθυσμούς εδώ, ενώ όλα προστατεύονται από την εθνική και τη διεθνή νομοθεσία. Οι σπηλιές, καθώς και παλιά ορυχεία της περιοχής χρησιμοποιούνται από τις νυχτερίδες σχεδόν όλο το χρόνο ως καταφύγιο, ενώ μερικά είδη γεννούν εκεί τα μικρά τους κατά τα τέλη της άνοιξης με αρχή καλοκαιριού. Όλες οι επιφάνειες νερού συμπεριλαμβανομένων των μικρών δεξαμενών νερού που έχουν τοποθετηθεί από τη Δασική Υπηρεσία, διάσπαρτες στο δάσος, αποτελούν πολύτιμη πηγή νερού αλλά και τροφής, καθώς σε αυτές συγκεντρώνονται πολλά έντομα. Πολλές νυχτερίδες τρέφονται με έντομα επιβλαβή για τις καλλιέργειες, απαλλάσσοντάς τες από αυτά και βοηθώντας έτσι με έμμεσο τρόπο τη γεωργία.

Ερπετά - Αμφίβια

Η παρουσία των ερπετών και των αμφιβίων στο Εθνικό Πάρκο είναι πολύ σημαντική, καθώς αποτελούν βασική πηγή τροφής για τα αρπακτικά πουλιά, καθώς και για τους πελαργούς και ερωδιούς της περιοχής. Ο αριθμός ειδών αμφιβίων που έχουν καταγραφεί είναι 13 από τα οποία τα 10 είναι βάτραχοι, συμπεριλαμβανομένης της απειλούμενης Κοκκινομπομπίνας (*Bombina bombina*), ενώ τα άλλα τρία είναι δύο είδη τρίτων και η γνωστή Σαλαμάνδρα (*Salamandra salamandra*). Από τα 29 είδη ερπετών, τα τέσσερα είναι χελώνες, τα έντεκα σαύρες και τα δεκατέσσερα φίδια, από τα οποία μόνο τα δύο είδη οχιάς είναι επικίνδυνα για τον άνθρωπο. Οι βάτραχοι αποτελούν αγαπημένη τροφή για τους πελαργούς, ενώ ο Χρυσαιτός (*Aquila chrysaetos*) προτιμά τις χελώνες και ο Φιδαετός (*Circaetus gallicus*) τα φίδια.

Άλλα είδη

Λιγότερο μελετημένα είναι τα ψάρια που βρίσκει κανείς στα ρέματα, με 17 είδη να έχουν καταγραφεί συνολικά. Αντιθέτως, για τα ασπόνδυλα έχουν γίνει αρκετές μελέτες, κατά τις οποίες έχουν καταγραφεί 283 είδη, από τα οποία τα 104 είναι πεταλούδες.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ

Η ευρύτερη περιοχή του Εθνικού Πάρκου παρουσιάζει ιδιαίτερο αρχαιολογικό ενδιαφέρον, καθώς έχουν καταγραφεί σε μεγάλη πυκνότητα αρχαιολογικοί χώροι, που χρονολογούνται από την προϊστορική περίοδο μέχρι και τη μεταβυζαντινή εποχή. Στην περιοχή της Κορνοφωλιάς υπάρχει μια χαμηλή πλαγιά η οποία ανοίγει αμφιθεατρικά με μια καταπληκτική θέα προς το μεγάλο ποτάμι όπου αναφέρεται η ύπαρξη πολλών λαξευμάτων και κοιλοτήτων. Στα νότια του χωριού, στα χωράφια, έχουν βρεθεί πλήθος κεραμικών αλλά και άφθονα νομίσματα από τους ελληνοιστικούς και ρωμαϊκούς χρόνους.

Στην κορυφή Αντά Τεπέ έχουν βρεθεί θεμέλια λιθόκτιστου φρουρίου με πέντε ημικυκλικούς πύργους, επίσης, στην κορυφή της Γκίμπρενας βρίσκονται ερείπια Βυζαντινού Κάστρου χτισμένο από τον Αυτοκράτορα Ιουστινιανό. Το κάστρο αυτό ήταν μέρος μιας σειράς οχυρωματικών έργων σε τέτοιες τοποθεσίες που σκοπό είχαν να εμποδίσουν την κάθοδο επιδρομών στο νότο.

Δυτικά του οικισμού Λυκόφης, στη θέση Ανάβρα, έχουν βρεθεί τρεις μαρμάρινες σαρκοφάγοι ρωμαϊκών χρόνων, καθώς και λαξευμένος βράχος που κατά την παράδοση φιλοξενούσε βυζαντινό ναό. Στα Λαγυνά έχει βρεθεί λιθόκτιστος με ημικυκλική καμάρα τάφος, μακεδονικού τύπου, ο οποίος μπορεί να χρονολογηθεί από τον 4^ο αιώνα π.χ.

Στην κοιλάδα της Δαδιάς υπήρχε αρχαίος συνοικισμός γεγονός που επιβεβαιώνεται από τα άφθονα αρχαία νομίσματα, ειδώλια και κεραμικά που βρέθηκαν κατά τη διευθέτηση της κοίτης του ποταμού, ενώ στην Τρανή Πέτρα που βρίσκεται περίπου 1 χλμ βορείως του οικισμού της Δαδιάς πιθανολογείται η ύπαρξη αρχαίου ιερού.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ & ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Το δάσος αποτελούσε και αποτελεί πηγή ζωής για τους κατοίκους της ευρύτερης περιοχής. Στην περιοχή του Εθνικού Πάρκου ο πρωτογενής τομέας παραγωγής κατείχε ιστορικά σημαντική θέση στην οικονομική ζωή των κατοίκων. Το σύνολο σχεδόν των οικονομικών δραστηριοτήτων που συναποτελούν την πρωτογενή παραγωγή λαμβάνουν χώρα στην περιοχή με ιδιαίτερη δυναμική.

Οι κύριες ασχολίες των κατοίκων είναι:

Υλοτομία: Στην περιοχή του Εθνικού Πάρκου η υλοτομία και η διαχείριση του δάσους ήταν για πολλά χρόνια συνυφασμένη με τη ζωή των κατοίκων. Το καθεστώς προστασίας έθεσε κάποιους περιορισμούς στις περιοχές που μπορούν να γίνουν υλοτομίες ωστόσο συνεχίζει να αποτελεί πηγή εισοδήματος για πολλούς κατοίκους. Η μεταφορά των ξύλων από το δάσος ως το δρόμο γίνεται με μουλάρια.

Γεωργία: Πολλοί κάτοικοι της περιοχής καλλιεργούν τη γη, είτε ως κύρια απασχόληση, είτε για την ενίσχυση του εισοδήματός τους. Στις πεδινές εκτάσεις που είναι πιο εύφορες και βρίσκονται κοντά στον ποταμό Έβρο οι περισσότερες καλλιέργειες είναι εντατικές, ενώ σε αρκετές περιπτώσεις εφαρμόζονται παραδοσιακές πρακτικές.

Αμπελουργία: Η αμπελουργία μαζί με τη σηροτροφία αποτέλεσαν τις δυο κύριες δραστηριότητες των κατοίκων του Σουφλίου και της ευρύτερης περιοχής που έφεραν οικονομική και δημογραφική ανάπτυξη. Στις αρχές του 20^{ου} αι. ο αμπελώνας του Σουφλίου κάλυπτε έκταση περίπου 7.000 στρ. επιτραπέζιων και οινοποιήσιμων ποικιλιών. Μετά από την μεγάλη καταστροφή που υπέστη από την φυλλοξήρα, άρχισε μια τεράστια προσπάθεια για εγκατάσταση νέων αμπελιών με παλιές και νέες, ντόπιες αλλά και παγκόσμια γνωστές ποικιλίες που κάνουν το κρασί και το τσίπουρο της περιοχής μοναδικά. Στα 2.000 στρ. που καλλιεργούνται σήμερα υπάρχουν οι παλιές γνωστές ποικιλίες Ροζακί, Όψιμο Σουφλίου, Μοσχάτο Αμβούργου, Καρναχαλάς, Μαυρούδι, Παμίτι, Σέφκα, Νταμιιάτης, Μπογιαλαμάς, Σινζώ (γνωστό ως Γαλλικό) αλλά και ξένες όπως Καμπερνέ, Μερλότ, Σιράχ, Σαρντονέ κ.ά. Το κρασί και το τσίπουρο που παράγονται διατίθενται στην τοπική αγορά, στηρίζοντας

οικονομικά την περιοχή και προσελκύοντας αρκετούς επισκέπτες, ενώ τα τελευταία χρόνια με την οργάνωση του χώρου και τη δυναμική εξέλιξη της αμπελουργίας άρχισε η παρουσία των αμπελοοινικών προϊόντων του Σουφλίου σε μεγαλύτερες αγορές. Στις 8 Φεβρουαρίου τιμάται ο Άγιος Τρύφωνας προστάτης της αμπελουργίας με εκδηλώσεις και προσφορά κουρμπανιού. Επιπλέον, κάθε χρόνο, στα τέλη Νοεμβρίου, διοργανώνεται στο Σουφλί γιορτή τσίπουρου όπου όλοι έχουν την ευκαιρία να γευτούν την νέα σοδειά κρασιού και τσίπουρου και να ενημερωθούν για την οινοποιία μέσα από διάφορες εκδηλώσεις.

Σηροτροφία: Το Σουφλί καθώς και η ευρύτερη περιοχή του κεντρικού Έβρου είναι ιστορικά δεμένο με το μετάξι. Το μετάξι αναφέρεται ότι ανακαλύφθηκε το 2640 π.Χ. στην Κίνα, απ' όπου απαγορεύονταν δια θανάτου η έξοδος τόσο μεταξοσκώληκα, όσο και μωριάς. Τελικά το 550 μ.Χ. Κινέζοι μοναχοί το έφεραν στην Κωνσταντινούπολη και αναπτύχθηκε η σηροτροφία στη Βυζαντινή αυτοκρατορία. Ένα από τα πιο ισχυρά κέντρα ανάπτυξης ήταν το Σουφλί. Μέχρι και πριν λίγα χρόνια (αρχές της δεκαετίας του 1980), το Σουφλί ζούσε σχεδόν αποκλειστικά από την σηροτροφία και εξήγαγε στο εξωτερικό σημαντικές ποσότητες κουκουλιών και μεταξωτών. Ακόμη και η αρχιτεκτονική των σπιτιών της περιοχής έχει να κάνει με τις ανάγκες της σηροτροφίας (ψηλοτάβανα σπίτια για να ευνοούν την ανάπτυξη του μεταξοσκώληκα). Η βιομηχανική παραγωγή μεταξιού στο Σουφλί, που έκανε παγκοσμίως γνωστή την πόλη, ξεκίνησε πριν από 100 χρόνια περίπου. Στις μέρες μας λειτουργούν στο Σουφλί κάποιες βιοτεχνίες παραγωγής μεταξωτών και αρκετές εμπορικές επιχειρήσεις ενώ γίνονται σοβαρές προσπάθειες αναβίωσης της σηροτροφίας και δυναμικής επανένταξής της στην οικονομική ζωή της πόλης.

Κτηνοτροφία. Το κτηνοτροφικό κεφάλαιο της περιοχής χρόνο με το χρόνο μειώνεται, ωστόσο υπάρχουν ακόμα ζώα που βόσκουν ελεύθερα.

Μελισσοκομία: Περίοπτη θέση για την περιοχή κατέχει επίσης η μελισσοκομία που γνωρίζει δυναμική ανάπτυξη στην ευρύτερη περιοχή του Εθνικού Πάρκου. Τα πευκοδάση, τα ρείκια και άλλα είδη γλωρίδας προσδίδουν στο μέλι της περιοχής, το οποίο εξάγεται σε όλη την Ελλάδα, ιδιαίτερο άρωμα και ξεχωριστή γεύση. Παράλληλα, πολλοί κάτοικοι διατηρούν μικρά μελίσσια για τις οικογενειακές τους ανάγκες και για συμπλήρωση του εισοδήματός τους. Υπολογίζεται ότι στην περιοχή παράγονται περισσότεροι από 100 τόνοι μελιού ετησίως.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- <http://www.eop.org.gr/>
- <http://www.econews.gr/>
- <http://altertourism.gr/>
- <http://www.gnto.gov.gr/>
- <http://visitgreece.gr/>
- <http://www.discovergreece.com/el>
- <http://www.greenapple.gr/index.php>
- <http://www.europe-greece.com>
- <http://www.oikologos.gr/>
- <http://www.viewsofgreece.gr/indgr.php>
- <http://greenagenda.gr>

ΕΝΤΥΠΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Εθνικό Κέντρο Περιβάλλοντος & Αειφόρου Ανάπτυξης (ΕΚΠΑΑ) «Ελλάδα: Η κατάσταση του Περιβάλλοντος» ΜΑΡ/UNEP (2001), Αθήνα
- Κομίλης Π., «Οικότουρισμός: Η εναλλακτική προοπτική αειφόρου τουριστικής ανάπτυξης» Εκδόσεις Προπομπός (2001), Αθήνα
- Σφακιανάκης Μ.Κ., «Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού» Εκδόσεις Έλλην (2002), Αθήνα
- Κοκκώσης, Χ. & Τσάρτας, Π. «Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη και Περιβάλλον» Εκδόσεις Κριτική (2001), Αθήνα
- Ανδριώτης Κ.Β., «Αειφορία και εναλλακτικός τουρισμός» Εκδόσεις Σταμούλη Α.Ε. (2009), Αθήνα

- Αποστολόπουλος Δ. – Σδράλη Δ.Β. «Εναλλακτικός και ήπιος τουρισμός» Εκδόσεις Ελληνοεκδοτική (2009), Αθήνα
- Κοκκώσης Χ. – Τσάρτας Πάρις – Γκριμπά Ε. «Ειδικές & Εναλλακτικές μορφές τουρισμού» Εκδόσεις Κριτική (2011), Αθήνα